

Aspect de la marea demonstrație a oamenilor muncii din Capitală cu prilejul celei de a XXII-a aniversări a eliberării patriei

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VA!

gazeta literară

Anul XIII. Nr. 34 (721) • Joi 25 august 1956

ORGAN SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRITORILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMANIA

8 pagini • 3 lei

CĂLDURA UMANĂ

Pentru a douăzeci și doua oară poporul nostru și-a sărbătorit ziua libertății, ziua eliberării sale de sub jugul fascist. Mai stăruie și acum ecoul orelor sărbătorești, bulevardele și pietele mai păstrează chipul bucuriei.

23 August este poarta prin care țara noastră a pășit spre o nouă orînduire socială. Cea de-a douăzeci și doua aniversare constituită încă un prilej de amplă și pozitivă recunoaștere a drumului ascendent parcurs de poporul nostru în acești ani și un angajament solemn și însuflețitor asupra viitorului concretizat în Directivele Congresului al IX-lea al Partidului Comunist Român, în împlinirea obiectivelor planului cincinal.

Condițiile de viață ale poporului nostru s-au schimbat radical, prin creșterea forțelor de producție și transformarea profundă a relațiilor sociale, prin dezvoltarea culturii noastre. Cultura a devenit un bun al întregului popor. Mărturie stau tirajele nemăicunoscută ale cărților și revistelor noastre, afluența iubitorilor de frumos în librării, săli de spectacole și expoziții, sutele de mii de oameni de toate vîrstele și profesiunile, care activează în rândurile formațiilor artistice de amatori, participînd la procesul de răspîndire și asimilare a culturii noastre socialiste. S-a transformat și natura împreună cu oamenii, cuprinsul țării a fost împințit cu nenumărate centre industriale, pe ogoarele roditoare ale cooperativelor agricole de producție se pot vedea la culsul recoltei - așa cum spunea o dată G. Călinescu - „nenumărate herghelii de tractoare”. Și toate aceste minuni ieșite din minile harnice ale celor care contribuie zi de zi cu succes la desăvîrșirea construcției socialismului strălucesc sub lumina hidro și termocentralelor noastre.

Socialismul a triumfat deplin și definitiv în țara noastră. În mod definitiv a fost lichidată exploatarea omului de către om: iată cel mai de seamă rezultat al revoluției, al luptelor desfășurate în cei 22 de ani sub conducerea partidului.

Manifestația oamenilor muncii a revărsat în Piața Aviatorilor din Capitală, precum și în toate orașele și satele țării, puternic flux al tuturor generațiilor. Oamenii au adus cu ei tot ceea ce e mai frumos în țara noastră, tot ceea ce dă culoare și farmec, tot ceea ce dă viață fără de moarte produsului muncii lor: căldura umană.

Au adus cu ei machetele cartierelor noi de blocuri ce se vor construi, prototipuri de noi mașini și agregate, jerbele de flori și snopii de grîu ai cîmpurilor.

Tineretea chipurilor și entuziasmul le era iluminat de forța interioară a căldurii umane. De la cel mai mărunț șurub pînă la dimensiunile amănitoare ale combinatelor industriale, de la prima lopată de pămînt săpată pînă la vâstele terasamente ale sîntierelor, de la bobul de grîu pînă la holdă, toată rodnicia țării a fost de față la această manifestație a demnității, prin căldura umană.

Am fost pe largile bulevarde, alături de sutele de mii de manifestații, în dimineața zilei de 23 August; am simțit cu putere cum valul înalt al căldurii umane, ridicîndu-se, făcea să fluture steagurile tricolore și roșii sub cerul albastru.

Sigur pe destinul său, poporul român pășește în al 23-lea an de libertate strîns unit în jurul partidului și guvernului, cu încredere nestrămutată în forțele sale și în viitorul său, cu hotărîrea fermă de a munci în continuare pentru înflorirea scumpei noastre patrii, Republica Socialistă România.

Nichita STANESCU

ÎN ACEST NUMĂR:

CAMIL PETRESCU
de TUDOR VIANU (inedit)

ZÎMBETUL ELLADEI
de IOAN GRIGORESCU

BORIS CARAGEA MATERNITATE (detaliu)

LECTURI INTERMITENTE

IX

O biografie a poetului Camil Baltazar începe, de pe acum, să-mi scrie. Să o întrevăd, ar fi, mai corect spus. Căci nu e vorba de cine știe ce atenție, la care însuși nu fi prezentat, și pentru care, afară de dragostea ce poartă omului, precum și scriitorului, Camil Baltazar, totul îmi lipsește: și răzăm lămurilor culcării și ritualuri cu victimă, și pînă la unele investigații bibliografice, și în definitiv, competența. Nu, nu mi-e pleșul d-asa braudă, cum se spunea înainte vreme. Însă instanța unei biografii a poetului Camil Baltazar, în cel puțin unul din aspectele ei, acela al scrierilor pe care acest asesor al literelor le-a adus, fie prin îndemnul primilor pași, la unii dintre scriitorii noștri de seamă, fie prin publicările periodice, cite a dirijat sau al căror „arhitect”, oam însoși o spune, abil, s-a dovedit, fie prin spontaneitatea cu care n-a refuzat nimic, fără să-și vîrtaie, un consiliu, o informație, un instrument de lucru, cu osîrde și umor cu sacrificii procurat, - o astfel de instanță nu poate fi înghesuită, erapic, în bună parte, tocmai lucrurilor de caracter autobiografic, pe care d-și însuși le-a tipărit în ultimii ani. Și mă gândesc, în primul rînd, la volumul „Contemporan cu ei”, apărut în 1953 și după aceea la, într-un fel, complementar său, „Scrisori”, Editura pentru literatură, 1955, și care cuprinde scrisori primite de Camil Baltazar de la: Hortensia Papadat-Benescu, G. Călinescu, Leon Feraru, E. Lovinescu, Perpessiciu, Livia Rebreanu, Mihail Sebastian, Ilarie Voronca și G. M. Zamfirescu.

Încezate, cu bun tocmă, colecții de „Scrisori și documente” a Editurii pentru literatură, în care s-au tipărit pînă acum două culegeri amănunțite din corespondența lui Alexandru, documente inedite din Ion Ghira, din Odhessa, și unele se perfecțiază, în clipa de față editarea integrală a corespondenței lui Vasile Alexandru, „Scrisori”-le lui Camil Baltazar răspund întregului atributelor ce trebuie să împlinească orice document de istorie literară. Ele sporesc informațiile despre scriitorii incluși, precizează anumite date în legătură cu activitatea unui autor sau altul, cu apariția unui volum, unei reviste, detaliu, pe care „sutele” lui Camil Baltazar le conturează însoțindu-l cu o rară memorie calendaristică. Izvor de inepuizabilă abundență în reconstituirea vibrantă a existenței unui scriitor, corespondența este, dintre cite documente pot slăji la resuscitarea unei umbre, poate cel mai bogat în semnificații, cel mai elocvent, pentru că e smuls cu rădăcini cu tot din inima scriitorului sau, cu frumoasa definiție a lui Camil Baltazar însuși, scrisorile sînt documente, „fișe psihologice”, de vreme ce „se integrează în fișierul istoriei literare (...) în unul din compartimentele ei cele mai atrăgătoare, întrucît documentul istoric-literar propriu zis posedă și atributele documentului uman”. Paralel însă cu ecourile, pe care aceste scrisori le reeditează în legătură cu autorii lor, și mai interesante ni se par ecourile, ca să spunem așa, launtrice, ale groții însăși, în cazul de față, raporturile întinse dintre Camil Baltazar și corespondenții săi, tot acel achem de fire, din care un viitor biograf va avea ce să descopere și, după aceea, din ac să reîmpletească imaginea de adevărat, nu numai a acestui poet cu domeniul său autonom, pe care istoricii literaturii noastre contemporani i l-au recunoscut de-a pururi, despre care E. Lovinescu, G. Călinescu și Mihail Sebastian au, cum vom vedea, cuvinte atât de categoric frumoase, dar și a acestui cruciat, încă nu deplin cunoscut, al literelor, acestui generos ferment al breslei noastre, acestui îns de o atît de rară și eficientă „bunătațe constructivă”, cum se exprimă Mihail Sebastian într-una din scrisorile sale brăilene, din 1927.

Un prim lot, masiv, îl reprezintă cele 25 de epistole trimise de Hortensia Papadat-Benescu între 1928 și 1933. Sînt, de fapt, anii cînd Camil Baltazar editează „Tipărița literară” și e

PERPESSICIU

(Continuarea în pagina 5)

BALADA PARASCHIVEI DIN BUNEȘTII BUCOVINEI

Fata mea, decînd ne-am luat
Vremea tot ne-a tulburat.
Am trăit după cîi știi
La-nchisori și-n pușcării.
Dar decum ne-am cunoscut
Dorul nu ne-a descrescut.
Între lanțuri, dus și strîns,
Tu răbdai tăcut și-ai plîns.
Zile negre, ceasuri grele,
Ne vedeam printre zăbrele.
Viața noastră-ni-o deauna
Și-ntrerupă ne-a fost una.
Ni-era vremea veninoasă,
Dușmănit și tu frumoașă.
Dar dăruirile-n durate
Le-mpărțeam pe jumătate.
Poate-asa ne-a fost și scris:
Suferință, chin și vis.
Visul însă-n timp cumplit
Nesimțînd ni s-a-implinit.

Țara ta din Miazănoapte
Țăia spicele necoapte.
Vaca voastră nu da lapte
Fîncă soarele greoi
N-ajungea pînă la voi.
Cu Moldova-n graniță
Casa ta de draniță
Se uita în țara mea
Unde grîul meu cocea
Tremurînd și suspina.

Între țara ta săracă
Și Moldova cea buiacă
Curgea-n gustă cit un briu
Pîrtia unui pîriu
Trecut lesne cu piciorul
După apă, cu urciorul.
Dar pe graniță-mpărțat
Își pusese stîlp soldatul,
Cu o pușcă, fată dragă,
Încercînd doar să tragă.
Și trăgea și-n ziua mare
Pusă ca din război,
Că vezi bine, noi eram
De-altă vatră și de-alt neam.
Altcum țara vi-era goală
De biserică și de școală.
Primeași bimăcuvîntare
La cîrca poștii depărtare,
De la un protoiereu
Ulta și de Dumnezeu —
La botoc și-nmormintare.

Zgriptorul împărțirii
Era semnul datoriei
Sînt și cu plîscurile-n toarse
Pestie pașiștele arse
Și prumîndu-și fiecare
Partea lui de-amenințare.
Vrezi să treci, soldațu lui,
Nemțu împărțitului,
Te ochiam ca vinovat
Pentru ei și împărțat.
De la crucea lui Profur
Începea și-un cîmîtur.
Vinovații
Erau macule, bărbații,
Mergînd să-și sîrute frații
De dîmcoace de izvor,
Clăcași pe cenușa lor.

Întro zi, mai mare milă,
Tu erai de-abia copilă
Și Măicuța-te-a trimis
Pe un timp de soare-nchis
Să-i aduci cite nițică
Smintioară-ntr-o ulciică.
Satul aștepta-nviera
Și-ncepuse privighierea.
Vezi că-n marea-mpărție
Dreptul se chema hoție,
Că-i furai din avuție.

Te-au văzut finanții ei
Și te-au dus cu pușca trei.
Ca să scapi de cîmîtur
Trebuia plătit un bir.
Cine să plătească vama,
Cine altul decît Mama?
Măică-ta, uscată iască,
Și-a vindut ca să plătească
Și bondița strămoșească,
Dar păstra într-o cutie
Slovele de răzeșie
Moștenite de cînd veacul
De la moșul ei, săracul,
Scrise, nu știi în ce an,
Chiar de mina lui Ștefan,
Date-n grijile păstrării:
Semn al vitejei țării.

De atunci ași blestemat
Granița și pe-mpărțat.
Blestemul a biruit,
Granița s-a prăbușit
Și cu ea de-odată, mamă,
Zidurile de la vamă.

Eu, balada mea tîrzie
Ți-o citii cu lacrimi ție,
Fată dragă,
Prin vechi acum pribeagă.
Ți-am citit suspinul vie
În spital, în agonie.
Stihurile înjghebate
Le-ai simțit adevărate:
Te-ai trezit și-ai tresărit.
Era ghiersul deslușit.
Tu mă lași acum năling
Să-mi scriu stihul și să plîng,
Pîn'ce și zilele mele
Se vor stînge printre stele,
Cînd prin zări din marea noapte
Te-oi chema-n frînturi de soapte.

N-am crezut cînd ne-am jurat
Că de-atunci ne-a și-mbrăcat
Cununași, sub bolta porții,
Steagul adiat al morții.
Lin și furtunaec vine
Lingușind pînă la mine,
Timpul, vraja tuturoră;
O aștepți și sună ora.
Vremea mi-a venit și-mi vine
Să te port de-acum în mine.
În zăbranic, dragă fată,
Înima mi-e-nfășurată.

August 1966

Tudor ARGHEZI

PARASCHIVA — 1912

Desen de T. ARGHEZI

EUGENIU SPERANȚIA: Poezii

logia poezilor de azi (vol. II, 1928). Dacă placheta din vremea de butuliu, Zvonuri din necunoscut, se află sub tutela de elan de la Vinea nouă, ciclul Sonete, mai ales Caravana, prin tema generală după ideal (ca Noaptea de decembrie), prin lexie — evocă o atmosferă macedoniansă.

Vădind progresul pe diferite etape, antologia ni-l prezintă pe poetul hexametrilor în care el probează, distingându-l și deosebire meditative filozofice.

Petre PASCU MIRCEA CIOBANU:

Imnuri pentru nesomnul cuvintelor

Rodnică influență a lui Ion Barbu apare și în poezia lui Mircea Ciobanu, dar numai în punctele de plecare. Strife ca: "Amazoa nouă" / "Jocul concav de scoică" / "Soarea deschisă de ochi chemări / și-o altă rare-și desghință ascunsul / cu rezonanță inversă așteptând cărări", cuprinzând cuvinte marcate (concav, soarea, invers) sunt totuși rare în volum. Pe Mircea Ciobanu îl apropie de maestrul și catrenul (cu versuri de 10-11 sau 13-14 silabe și rima, cel mai adesea de tip ab-ab), forma fixă fiind reconfirmată într-un fel, într-o generație aparținând versului liber, ca și încrederea și stăruința cu care poetul apelează la ea. Dar Mircea Ciobanu nu a ajuns (și s-ar putea să nu ajungă) la un alfabet de simboluri cu ajutorul cărora să fie delegată deplin poezia lui. Cu perseverență, Ion Barbu se poate înțelege tot, pină la ultimul cuvânt. Citindu-l pe Mircea Ciobanu trebuie cîteodată să optezi pentru o interpretare sau alta. Se întâmplă, deci, nu des, ca poetul să nu evite sensurile difuze, considerînd că aici este sediul sugestiei și al asociatelor. Astfel, poezia "na pierde puțin din eficiența mesajului, rîscind o precă mare libertate de interpretare. Acolo unde poetul își impune să facă o comunicare limpede (în Imnuri pentru nesomnul cuvintelor și parțial în Cîntec pentru firul cu plumb și A zbură) poezia rezultată este clară și mai frumoasă.

Mircea Ciobanu debutează relativ tîrziu, față de alții, cu un volum care va stîrni cîteva comentarii eterne: originalitatea poetului, puterea personalității, maturitatea (conținutul de ani este firesc), tonul prozic și dificultatea găsirii fondului de influență, apartenența la buna tradiție a poeziei române. Desigur, toate acestea sînt adevărate pentru el ca și pentru alții, dar tocmai de aceea nu sînt suficiente pentru a-l caracteriza. De altfel Mircea Ciobanu nu are ambiția publicării și o a doua carte la el nu e de așteptat foarte repede, ceea ce poate duce, peste doi ani, să zicem, la o redescoperire și la recitarea cu o grabă amuzantă a primei cărți. Pentru că Mircea Ciobanu e un poet dificil la lectură, a cărui încercare poate părea grea și obsesivă, este stimabilă, a cărui popularitate se va crea, poate, mai greu. Dar acest volum de debut convinge prin autenticul lui dramatism, prin problemele umane pe care le pune, nădăjduind să le rezolve poetic.

Privit mai atent, desenul de pe coperta cărții, datorat tot poetului, care este și un talentat desenator și pictor, dă o idee de viziunile care-l populează și imaginația: un fel de arbore fantastic făcut din membre omenești, ars și contorsionat, cu o ramură ca o mină care cerșete ori imploră, însoțit de

mai îndepărtate profiluri, coapse și genunchi de femeie, întorsi și parcă piclind într-un adînc, în stînga un suvoi de apă, mai sus o scorbură și o rotire ca o aripă de liliec cu solzi sau o elită mai mare cu nervuri. Putem deduce că poetul se ascunde cu plăcere într-o lume de via și el are chiar, unora, atmosfera de "wonderland" și "Jaury-tale". Se vede de asemenea că poetul are un suflet încălător, în care intră suferință, căderi, creșteri, metamorfoze în a căror semnificație lectorul trebuie inițiat. Poetul are înclinație spre vehi-

mod de integrare în existența obiectivă, un mod poetic de a vedea "cu o mie de ochi / suflete / însetate de bucurii". (Imniva). Ideea care traversează poemele este aceea a bucuriei creației în care poetul vede sensul superior al existentei; el dansează în ritmul cîntecului său, ca "stăpîn peste ape și zări", nota cea mai frecventă a liricii sale fiind una jubilativă. Cu toate acestea, ritmul și parca prea molcom, totul e prea calm, pină și iubirea: "Te aștept, / din vatra mea fumul se ridică subțire și drept". Atitudinea e con-

Odobescu, M. Kogălniceanu, Ion Slavici, Mihai Eminescu, Titu Maiorescu, Vasile Alecsandri, Al. Vlahuță, N. Iorga sau Geo Bogza, cu rezonanțe lor în opera acestora. Ca un fel de motto al întregii lucrări stau cuvintele lui Mihai Eminescu despre calitățile morale și aporțul cultural al oamenilor din Rucăr dintr-un manuscris asitri înedit. S-ar putea obiecta că autorul a acordat prea multă atenție unor tradiții în detrimentul altora, dar nu trebuie uitat că el este istoric literar și că lucrarea sa e operă de

Note de Lectură

si chiar primitiv, spre folclor și legendă, trăiește în perspectivă largă, spațiale descrieri de el (frecvent pădurea fascinantă, plaja și o mare primordială) sau un aer de prestorie. El este un taciturn. În el se așază sedimente. Cînd vorbește, spune cuvinte rituale. Cînd vrea să facă o comunicare, sentimentul înapătului pentru vorbire obișnuită, al dezacordului între cuvinte și realitate, al irevocabilității cuvintelor îl doare pină la tragedie (iață o interpretare originală, ni se pare nouă, a mult dezbătutei probleme a comunicării, cuprinzînd ideea inventării de noi cuvinte pentru noi obiecte și realități). Irrevocabilitatea e unul din aspectele dramatismului lui Mircea Ciobanu. Și peste toate un mare sentiment al timpului, ca o melancolie curgătoare. Limbajul obișnuit este o surprinzătoare mixtură de neologisme (intrebunțate, s-ar părea, cu intenție) și de termeni foarte concreți. Sînt poezii în care poetul e travestit în zidar sau sculptor (poetul a lucrat pe marile taniere de construcții). Se pot reproșa doar inutile inversiuni și întortocheri ("La cumpeni de reci simetrii / acolo în axa egală / în singele brațului sting / cel drept cînd o sulță spală") și cîteva rime neferice ca "platină-clatină", o rimă rară, devenită, vai, altă de frecventă.

templativă: "Eu pe lărm, rămaul / lîi vegezh papazul". Nota personală e mai vizibilă în pasteurul, de unde nu lipsesc accentuate reflexive. Deserșita e alcătuită din elemente ce se dizolvă în suzestii și ceea ce putem reconstitui finalmente nu e numai peisaj, ci mai degrabă o vibrație sufletească: "Oglinda din jur ne cheamă, / oglinzi de apă, de cer și de aramă". Din păcate, o anumită impresie de confesiune minoră stăruie în toată placheta, poetul dînd prea repede curs unor așteptate și știute rezolvări. "Așa sint desprinderile de țărîm, amare / gustul lor e sălcu, de cenușă / ...perspectiva însă, năhăniț de mare / ...Desprinderea de țărîm mi-e rodnic drum".

Volumul Cercul de aur, apărut fără mult zgomot, aproape nehabat în seamă, aduce, cu toate neegalitățile sale, mărirea unor vibrații sufletești adevărate. Marieta NICOLAU AUG. Z. N. POP Din istoria culturii argeșene

Petru POPESCU IV. MARTINOVICI Cercul de aur

Lirica lui Iv. Martinovici este manifestarea unei sensibilități care se exprimă mai ales vizual: lumina fiind în tot volumul un simbol central, poetul înțelege prin ea expresia cea mai pură a forțelor vitale, dar și un simbol al creației ce stă sub egida razelor soarelui — astrul care guvernează germinarea și asupra ecoului puternic din folclorul argeșean al marilor transformări social-politice ale socialismului. Autorul ne conduce într-o lungă călătorie în spațiul și timp pentru a ne face cunoscîntă cu una dintre cele mai expresive mosteniri culturale regionale.

Ultima parte a monografiei lui Augustin Z. N. Pop reconstituie itinerariile argeșene mai vechi ale unor reprezentanți de frunte ai literaturii noastre de ieri și azi ca: Anton Pan, Gr. Alexandrescu și Ion Ghicla, N. Bălcescu, Al.

Ch. Hiescu-Călinescu, „Covată”

MIHAI NEGULESCU covată

Ce suflet roșu, viscolit vîră, ne-a ars pe roata zilei, și-a căzut din glezna lemului de început. In întrebările ce ne întemieră?

Rivind un gol de timp în trunchi să crape

știu vracodă maestrul lemnar că-n trup de-arin secură dă-n altar și-n prag de nașteri, și în vad de ape?

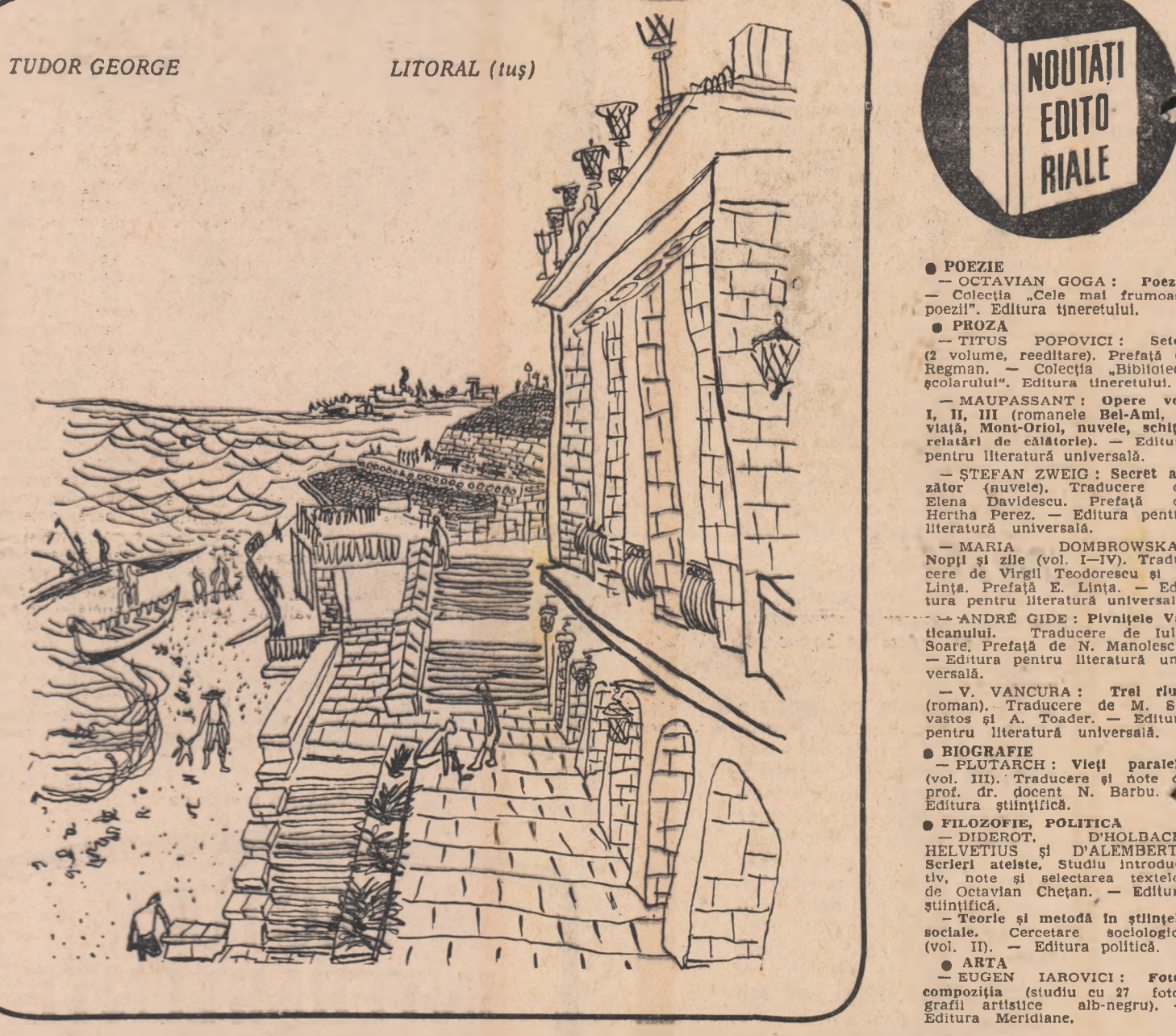
S-a aplecat în liniștea scrumită, a rugă poate, și a gînd; un ochi al adevărului deschis flămînd din timp cîlțos învie în clipită.

Din zilele în care sfîșioră lungi comela tăcerii peste văi — surcelele se-narog, de vîlvădit, în trupul ei sfîșit să intre iară.

Sau poate sînt doar așchile-trupuri ce-n pîntec de covată au vibrat și ca din trup matern s-au ridicat sdrulului de pasdare și struguri.

Copac scobit, de nunți înălțuite fiînd spre noi o aripă de munți — spre care ne-om înlocoră mai cîrșniț din fiice cuvînt ce-n frig ne-nchide.

Ce sclacat vechi, ce piine obîrșind Ne dă pină în frigul nopții galbe? Adîncitura ei ni s-a retras în piepturi, pină la inima scrumită.

TUDOR GEORGE

LITORAL (Iuș)

- POEZIE — OCTAVIAN GOGA: Fozel. — Colecția „Cele mai frumoase poezii”. Editura Tineretului. — PROZA — TITUS POPOVICI: Seta (2 volume, recitator). Prefață C. Regman. — Colecția „Biblioteca școlară”. Editura Tineretului. — MAUPASSANT: Opere vol. I, II, III (romanele Bel-Ami, O viață, Mont-Oriol, nuvele, schițe, relatări de călătorie). — Editura pentru literatură universitară. — STEFAN ZWEIG: Secret arzător (nuvele). Traducere de Elena Davidescu. Prefață de Hertha Perez. — Editura pentru literatură universitară. — MARIA DOMBROWSKA: Nopti și zile (vol. I-IV). Traducere de Virgil Teodorescu și E. Lința. Prefață E. Lința. — Editura pentru literatură universitară. — ANDRÉ GIDE: Plînștele Văntului. Traducere de Iulia Sorăre. Prefață de N. Maiorescu. — Editura pentru literatură universitară. — V. VANCURA: Trei flori (roman). Traducere de M. Sevastos și A. Toader. — Editura pentru literatură universitară. — BIOGRAFI — PLUTARCH: Vieți paralele (vol. III). Traducere și note de prof. dr. docent N. Barbu. Editura științifică. — FILOZOFIE, POLITICĂ — DIDEROT, D'HOLBACH, HELVETIUS și DALEMBERT: Scrieri alese, studiu introductiv, note și selectarea textelor de Octavian Cehan. — Editura științifică. — Teorie și metodă în științele sociale. Cercetare sociologică (vol. II). — Editura politică. — ARTA — EUGEN IAROVICI: Fotocompoziția (studiu cu 27 fotografii artistice alb-negru). — Editura Meridiane.

SÎNZIANA POP: cronica literară

„Nu te lăsa niciodată”

Un capitol nou se schitează în cuprinsul literaturii tinere, acela al prozei feminine, ilustrat de nume care ne sună din ce în ce mai familiar, precum al autoarei volumului Nu te lăsa niciodată, apărut de curînd, sau de ale altor prozatoare: Ana Barbu, Alexandra Tirziu, Maia Belciu, al căror debut editorial merită de asemenea să fie consemnat, măcar pentru faptul că el semnifică dincoace de nealiniții și parțiale eșecuri o îmbogățire binevenită a peisajului literar de astăzi. O sumă de preocupări și teme comune, dacă nu chiar, literar vorbind, de obșesii comune, aprofunde scrierile acestor prozatoare din noua generație, diferențindu-le totodată de cele ale altora, și ar fi interesant de văzut mai îndesăpore prin care elemente anume. Nefiind însă în măsură să ducem pină la capăt chiar acum o astfel de operațiune critică, atrăgătoare desigur, o vom începe numai discutînd debutul editorial al Sinziana Pop, autoarea ce s-a afirmat mai ales în ultimii doi ani, printr-o activitate intensă, desfășurată atît în domeniul literar propriu-zis, cît și în cel publicistic și critic.

Noua filozofie principală se distîng în povestirile ei: un confesiv-liric în forme directe, și altul în care confesia e veștigată de ironie și simț al comicalului. Cîteva schițe, Plouă, Jucătorul de rugby, Gușă, Metamorfoze, se plasează în sfera unei proze de percepție poetică a realului, fără a fi însă ceea ce numim în mod obișnuit poeme în proză (de tipul celor ale lui D. Anghel, de pildă). Mai toate transcriu mărturisirea febrilă a unei eroine unice, care trăiește clipa difuză cînd își descoperă feminitatea. De peste tot răzbate un sentiment de profeție, de viață tînră, gîlgitoare, debordantă. Este o proză de senzorii, necerebralizată, în care senzațiile vin de peste tot, izbesc rotunda, auzul, brucează simțurile. Nu sînt participante în însăși la asemenea fenomene de efervecență — un proces de comunicare, de transfuzii continue de energii petrecîndu-se între aceasta și eroii povestirilor. Cele două fete, surori, (schița Plouă) așteaptă întoaracerea tatălui de pe șantier, în timp ce afară plouă, o ploaie fertilă care dezlănțuie sevele în plante și face să crească arborii („Castanii se foiesc la poartă uzi. Au mai crescut”), umple lumea de mireasmă puternică, amietoare. O invazie a concretului înregistrăm în toate aceste schițe, o pregnantă materializare a senzațiilor, dovădind marea acuitate a scriitoarei în a-și reprezenta organicul și elementarul („Castanii erau scurși și cleioși, braziți măcați de mătreață, și un aer bubos de pățenți care coborau în ploaie lentă, și melci, și omizi, și toate mi se urcau pe picioare, pe miini și-mi înleceau părul” (Jucătorul de rugby)). Spunem că o preocupare frecventă este descrierea stărilor dificile, ce însoțesc tranziția de la o vîrstă biologică la alta, de la condiția puberală la aceea a feminității care începe să îmmugurească, devenind treptat, conștientă de sine. Ceva similar am întîlnit, în poezie, la Maria Banuș (volumul Tara fetelor) sau, mai nou, la Gabriela Melinescu. Ca și la acestea,

impresionantă la Sinziana Pop este sinceritatea totală, franchețea desăvîrșită a mărturisirii, îndepărtarea dezinvoltă a convențiilor ipocrite, aspect de care vorbește și prefațatorul povestirilor, Gh. Achiței. Eroina își transcrie impresiile cu degajare și cu un aer copilăresc de indiscutabil farmec: „Îmi plăcea jucătorii la fotbalul verde, bine udat, și cînd se antrenau înaintea inciperii. Și mingea o cotea de color-colo, ca o navă c-un bătrîn căpitan. Băieții se-nălceau ușor, sărcau pe loc și erau niște cai superbi cînd o țîneau prin soarele acela de vară. Departe se vedeau munții, mai era zăpadă pe piscuri și strălucia orbitor. Și Doamne, ce emoții aveam”. Schița Jucătorul de rugby, din care am citat, surprinde cu sigure intuiții un moment de tulburare în sufletul unei fete care trăiește, semicongștient, primele tresăriri ale instinctelor. Iivrea acelu bărbat necunoscut, cu gura roșie și mustața neagră, care cuprînde cea cu palma o face să preamîntă că toate sînt amenințate de ceva nebănuit, ce o sperie. Dar neliniștea n-a durat decît o clipă, copilăria încă n-a fugit cu totul și fețița își reia jocul întrerupt, sărînd ea de obicei în spatele fratelui mai mare: — „Dii, l-am minat, dii, și-a-nceput s-alerge cu mine prin ceață”. Tripticul Metamorfoze (Dimineață de primăvară, Pe deal, Vară) ne menține în aceeași zonă de stăru difuze, de neliniști și ațîțări, plins și ris fără motiv, manifestări ce însoțesc așteptarea zburătorului din baladă, tînjirea (inconsistență) a fetei după împlinirea erotică. Senzațiile sînt violente, bicoloare, cloocot simțurilor dezlănțuite impulsuri de autoflagelare („Am luat-o la goană în jos, pe curmătura dealului. Iarba mare îmi plănă picioarele, mă fulgeram în mărcinici. M-am prins de tufani și mi s-au zgîrțiat miinile. La marginea pădurii m-am oprit și am început să plîng. Îmi singerau picioarele, palmele mă usturau, mi-era rochia suflecată. Și-am plîns și pe urmă am tăcut. Mi-am tras rochia pe genunchi și mi-am lins zgîrțiturile”). Un alt grup de schițe (La marginea orașului, Pentru că nu se poate alffel, Atunci, cînd a căzut soarele) evocă episoade din vremea războiului, privite și ele tot din unghiul femeii tinere. Viziunea e foarte personală, cel puțin în ultima. E vorba de plecarea bărbatilor dezlănțuite tinere, cloocotind de viață, simț pentru înțita dată adierea mortii. Tipicul cu care întîmpină despărțirea de soți are ceva omeneș, dar și sălbatic, instinctual: este spaima de pierderea perechii: „Și-atunci a-nceput să urlă soră-mea. Se urcase pe stîlpul portului și era ca un cal. M-am dat jos de pe acapării și-am mers în stradă. La porți ieșeau toate femele”. Altă povestire aduce ideea perpetuării energilor vitale după sfîrșitul războiului (Pentru că nu se poate alffel). Încet, rările se închid, totul reîntră în matca firească, viața este triumfătoare. O femeie tînră, în ultimele zile ale războiului, retrăiește filmul unor întîmplări din vremea

Urmuz sint evidente („În baie Manașa spăla rufe. Noțe, aruce, buciți de sațiz se amestecau cu lenjuri de toate culorile, săpîn și oală de noapte. Distrată, bătrîna confunda uneori totul, spăla notele și le pune la uscat. Dar asta n-avea nici o importanță. Prin albia de rufe trecea o armată de muște. Întotdeauna la un capăt la altul, vîlșind cu cele șase picioare. Tatăl nostru, arșitul, nu le lăsa să se încece, lovindu-le cu vioara în cap...”), dar trăsătura înedită o aduce perspectiva naratorului, care este aceeași în tot volumul. Adică a unei adolescente ce a ajuns să priceapă singură viața, mai limpede și mai adînc decît adulții închiștați în conveniențe. Este ceva din spiritul rebel, ce nu și-a pierdut însă candoarea, al eroilor lui Salinger.

G. DIMISIANU

INEDIT

V. VOICULESCU

FLOAREA PISCURILOR

Plăpindă? Cine te-a prins
Pe tîmple de-nalt povirniș
neatîns,
Sus între creste alpestre,
Peste prăpăstii fără suie?

Bîndă? Cum ți-ai ales
Semeța viață
La asprele graniți de gheață
In amețitorul, rece văzduh?
Tarele duh,
Ielele vîntului nîns,
Zmeii norilor fără vislă,
Stihii măiestre
Îți torc și țes
Zăpezile, zestre,
In simplul tău luceafăr de pistă...

Ție nu ți-a cîntat niciînd privighetoare,
Nu te-au alintat fluturi cu aripi de boare,
Nu te-au animat fete în plete,
Nici flăcăi cu bete...

Singură, singură
Piatra te-nconjură:
Infrișoșat, gîndul se cațără-n neștire,
Ce pajeră ageră ți-a semănat
Grăduntul în nemărginire?

Albastrele trîmbiți ale verii
Tună pînă-n fund de văgăuni,
Știuca își lucrămează izvorul,
Jos, brazii își freacă-nă dorul,
Trec lin pe sub brîie oierii
Ca ciopoare, alai, în pășuni...
Glasul acioaielor suie
Ca un fum suindător de cășuie.

În șesuri ce-nvolbură lanul
Florile toate își spovedesc aleaul,
Gîze dragi șoptesc fiecăreia la ureche cu rouă,
Albine vrăjesc miere nouă...

Singură...
Ce geniu ne-ndurat s-a-nversunat să te așeze
In vîpiile marii asceze?
Pe țărături curățate de orice deșertăciuni?
Singură?
Liberă, liberă...
Un basm bătrîn spune că
Orice dor alunecă.
Nu e rudenie,
Nu e țipenie-n vasta mușenie
Izbvitoare.
Dorul tău, mindra-ți smerenie
cară sus,
Numai spre neclintita cerului vultoare.

SPIRALĂ

Mă rotesc neconștient într-un cerc neînfrînt,
Gîndurile-mi rodesc vorbe, vorbele gînduri,
Samăni sunete ca să culeg apoi vînt...
Dar la un timp mă ard alte aleanuri și jînduri
Să nu pricep, să mă scutur, să mă uimesc, să
mă-nspăimînt.

Sînt sătul să calc numai pămînt înțeles,
Să trag plecat la plugul rațiunii grele:
Oare cînd voi putea din brazda ei să ies?
Pe spirala duhului cu deschis-suitoare inele
Să urc sus în cerurile minții mele.

ALBORADA

Ieși în fereastră să te vadă zorii:
Îndrăgostiți de chipul tău iubit
Să-ngeuncheze-acolo-n scoica zării
Încrămeniți în prag de răsărit,
Să fie astfel pururea în loc
Și noaptea prinsă-n poala depărtării
Și dimineața numai în boboc...
Deasupra-ne, aiudoma zambilei,
Tot cerul virgîn amurgit să stea
Între înțiuul gungurit al zilei
Și ultimul plăpînd cliptit de stea.
Să nu pornească încă roata morii,
In uliți să nu iasă trecătorii,
Să doarmă pură roua pe livadă...
Ci în văzduh, misterios, să cadă
Un nepătruns și pașnic crepuscul,
Vrăjît zăbranic, străvezui destul
Cît singură tu albă să răsai
O floare-n glastră
Cu lujere subțiri de gelsomînd.
Nimic să nu te-alunge din fereastră,
Nici păsările gata de zburat,
Nici soarele cu apriga-i lumină,
Nici luna cu zădnaticu-i alai.
Să-ți pot cînta mereu, netulburat,
Nimeni s-audă, nimeni să nu vadă
Sălbatică-mi, aprinsă-mi Alborada.

(1951, ascultînd Alborada lui Ravel — cu Lipatti)

NOCTURNA (à la Debussy)

Prin puful nopții înfiorări:
Fulgule palide zîmbete-n zări.
Sst... somnoroase neguri tresar,
Ies pricolicii cu ochi de jar.

Luneacă mina lunii pe lac,
Pletele apei lin se deslăc...
Creștet și umeri răsar... Apoi
Cîntă lumina pe sinii goi...

Pe-nctel ape și țărături pier.
Balta se face numai de cer.
Ajunși alături — jînd împlînit —
O stea și-un pește s-au îndrăgîit.

Clopoțe-afunde auie stîns.
Trece Dumărea și le-a atîns?
Șoptii trestii prinse dealînt,
Umbre de ingeri dorm pe argint.

1951

AL. IVAN GHILIA

VEDERE DIN ELICOPTER

După zile și nopți de așteptări cu nori bolovănoși aserți cu burta pe spinările munților, cu vînt și ploaie violente, în sfîrșit, soarele! Putem pleca. Pregătirile s-au terminat. Echipajul e în cabină. Urcăm. Ni se dă vază să ne înfundăm urechile. Inutil. Hurutul ne pătrunde pînă în măduva oaselor, strîindu-ne creierii sub presiune. Ușa este demontată. Va rămîne în iarba strivită și ea de curent, culcată la pămînt, pînă la întoarcere: rugămîntea specială a fonoperturii care e cu noi și vrea să cuprindă circular cît mai mult cu aparatul lui prevăzută cu botul negru de tun minuscul al telemetrului, sfîrșind entuziasmul vădit și curiozitatea copililor răsari pe „aeropot”.

Sase și cinci.
Fotografii îngeunche în usă ca-ntr-un ritual bizar, cu aparatul îndreptat spre copil, gata să „declanșeze”. În vreme ce mecanicul de bord îl leagă pe la spate cu-un cablu subțire de oțel „să nu alunece”. Este același cablu cu care s-a legat cu luni în urmă pe mările mari naufragii, culgîndu-și și transportîndu-l unul cîte unul pe un oraș și înălțat pe vâșul salvator. Dar, deopotrivă, candidați nîmice desore echipaj. Sema, de altfel, a fost fîrșită și e cunoscută. E lăsat pe mecanic și fotograf „să-și facă meseria” și ne grabim să ne luăm în primărie posturile de observație înghîț peșturile cocorave de pierangles prezente cu un venet în mijloc, pe care-l putem scutura dacă dorim să vedem cu ochii liberi.

Sase și zece.
Ne înălțăm lin, pe neașteptate, alungînd aproape creștetul copililor. Copiii ne fac semne cu mina, apărîndu-și cu urăscimie sepoile de curent. Într-un minut elicopterul își prînză umbra minusculă și grațioasă de libertate deasupra blocurilor scaldate în lumină, deasupra străzilor masinilor și pietonilor de pe trotuare care înălță capul și-l urmăresc îndepărtîndu-se ca-ntr-un tangaj absorbit de valurile cerului.

Albia uscată a Argesului. Stația de transformare. Plușim deasupra stîlpilor de înaltă tensiune Argintul, zvelt, ciocurite lor de berze ridicate spre noi întind peste coline, peste păduri, peste mîntii portativele cablurilor electrice. Din loc în loc, mici platforme nisipoase cu frînuri de schelet metalice vopșite în roșu. Sînt locurile de unde același elicopter care se poartă pe noi, cu același echipaj, a cules vertebră cu vertebră stîlpi de înaltă tensiune. Din cele 2400 ore de zbor cîte le are elicopterul, 900 a zburat numai deasupra acestor locuri. Începînd de la sandera Carpați, linia Lu-

duș-Slatina, de la Riul Vadului și Capătîneni pînă pe creasta cea mai inaccesibilă a muntelui, unde a înșirat toți stîlpii de înaltă tensiune, materialele de fundație ale hidrocentralei, cimentul înghîțit de barajul de la Vidraru, balastul, pînă și apa, nemişcînd de echipele de muncitori care trebuiau să urce cele 4000 „de trepte spre cer” în minimum patru ore și elicopterul li aducea și-l lăsa în maximum 12 minute.

Pe neașteptate, în stîncăria ascuțită, așchiată, tăiată ca niste vîrfuri de catedrale, tumtuoasă și masivă, încrămenită în zbuciumul ei geologic, izbucnește surzător, orbitor și rece, ca un ochi din străfunduri, ca un ciob de cer, dîndu-ne senzația unei bruste răsturnări, cristalină, translucidă al lacului de acumulare. Sistem deasupra barajului de la Vidraru. Am trecut pe deasupra legendei de piatră și miracol a minăstirii mesterului Manole, acum vedem, în toată măreția și splendoarea sa, cel mai tînar baraj din țară, sprijinit în monumentalitatea lui curbă și clesată pe tălpile giganților de piatră, convertind tumultul răzvrătit și anarhic la liniștea, echilibrul și extazul creației umane. E o frumusețe pe care n-am putea-o omăgia decît prin amintirea mesterului Manole, prin sețea de absolut și de perfecțiune care se înșiră în toate laptele de glorie și bărbăție ale poporului. Mioriței și-o nîpă, transfigurată de gravitate, recunoscută și extaz, zărim parcă înrăstă în aer, ca o Coloană a Infinitului, urma lăsată de muncitorii călători cu perforatoarele pe peretele muntelui, pe care-l-au tăiat pînă în rădăcină.

Aerul scînteiază în jurul nostru cu o reverberație de diamante scăpărate, pîrlînd că vine de jos, ca și cum un soare puternic s-ar ascunde peste tot, în apele lacului de acumulare. În baraj, în întreaga alcătuire a hidrocentralei, cu palatele cubiste de sticlă și ceramică lucioasă din fundul văii, unde sala de basm modern a turbinelor coboară 104 metri în pămînt, și-n amintire ne stăruie tulburător și simbolic coloana entuziasmată a constructorilor înșirîndu-se pe întregul baraj la mîinșul de primire a conducătorilor de partid și de stat. Ecoul profund al munților păstrează cuvintele tovarășului Nicolae Ceaușescu: „Manole și-a zidit — în legendă — soția. În ceea ce am zidit noi aici sînt realizate ideile a sute de ingineri, sînt întrupate entuziasmul și priceperea a mii de constructori din România. Iată de ce această construcție va fi mai trainică decît cea a mesterului Manole. Vor trece fără îndovală veacuri, iar urmașii noștri vor veni și vor admira priceperea celor care au zidit hidrocentralea.”

Fotografii NICU VASILE

RADU BOUREANU VALURILE PĂMÎNTULUI ELOGIUL DOBROGEI

Ca să ajungi la valurile mării treci peste valurile pămîntului. Pămîntul dobrogean desenează o succesiune de valuri. Formație geologică a solului; încrămenirea într-un timp dat al istoriei lungi a planetei noastre le-a surprins așa — sau hergheliile crelor hergheliile cu incalculabilele repetări de copite ale vînturilor și furtunilor; trecerea și retragerea lepezilor moi ale mărilor tîrîndu-se în mișcarea unor fabuloase pietre de mori — dragonii riurilor care au trecut și au dispărut, sub pămînt, printre norii în veșnic mers; colții fără dimensiuni ale gerurilor, falangele imateriale ale arșițelor cu sulțe imparabile, toate și toți au ros, au mușcat, au calcinat, au săpat pămîntul Dobrogei. Pe tîrșul marilor fenomene, văzute metaforic, au rămas sușuri, coborîri, văi și dealuri. Peste aceste valuri ale pămîntului au navigat milenii, veacurile ca entități aparent inorganice, legate însă de trecerea materializată a unor elemente, sau cu un raport indirect dar activ asupra solului. Peste aceste valuri ale pămîntului au călătorit odată cu milenii, cu veacurile,

semințiile, oamenii. Se numeau geți, iliro-traci, goți, elini, romani, sciti. Și ei au contribuit la modelarea suprafeței solului dobrogean. Elinii, romanii, au lăsat marile oase albe sau roz ale coloanelor cetăților pe care le-au îngropat pioase veacurile. Sciti au lăsat cocoșele pămîntului, gorganele, morminte și semne în veacuri. Ca să ajungi la valurile mării treci peste valurile pămîntului. „Ce e val, ca valul trece”, spune citorul poeziei noastre. Dar valurile pămîntului dobrogean rămîn. Mai ales că nu le mai rod dinții gerurilor, pinzele tirite ale apelor, strămutătoarele vînturi (cel puțin pentru o mică sau presupusă eternitate), ele și-au fixat o durată și o asigurare a încrămenirii aparente. Omul erei noastre le-a făurit atribuite; — pentru cauze au obținut efecte. Valurile încrămenite ale solului dobrogean nu mai poartă, nu mai vehiculează pustiul, dispărarea abisală, enigma fără adînc și fără formă. Formele stabilite au acum destin, sens și (eluri, puncte de plecare. Miliarde și miliarde în progresie aritmetică, rădăcinile își împlinesc

pe unduirea valurilor, perpendicular, destinația vegetală, colaborînd astfel la împlinirea destinului geologic. Rădăcinile salvatoare, fixînd pămîntul, celulele imensului corp al Geei, rădăcinile plantațiilor, viilor, culturilor nesfîrșite de graminee.

Ah, cum călătorește holdele! Ah, cum călătorește mările galbene de grîne: grîu auriu, palide oveze, verzi porumbiști. Le-am văzut în această vară pornind de la Vadul Oii, către litoral, mările galbene, mările verzi vegetale, unduite, modulate de valurile pămîntului, hăt departe, către valurile mării.

Acolo, așteaptă la cheiri de vis umbrele legănate în închipuire ale navelor antice. Acolo așteaptă neclătinate, ferme, la finitul valurilor pămîntului și la treapta udă a mării steamerele de piatră și de sticlă ale țărîmii de mare. Stau toate pe limba lată de nisip a Mamaiei, și ca în repetate porturi, adăpostind vapoare neclătinate, stațiunile maritime, noile așezări moderne ale seminției noastre, oamenii erei socialiste. Ah, ce forfotă vara la treapta umedă a

mării, a Mării Negre pe care străbunii numeau Marca cea Mare. Ce forfotă oamenii din alte așezări ale pămîntului, de desfăcerea și împărțirea limbilor pămîntului. Ca să ajungi la valurile mării, trece peste valurile pămîntului. Dar valurile pămîntului dobrogean ducîndu-se către treapta umedă a mării, duc deopotrivă imensul val al pămîntului, intensul efort al omului opera vie și generatoare de viață — rod pămîntului și gestul creator al omului. E atîta aur galben, aur verde și licoare vis, atîta frumusețe dulce ca etajate văi, e atîta bogăție sub soarele verii! E atîta lumină recunosătoare în irisurile de menilor care devin zei de bronz sub frățîșarea astrului de peste Pontul Euxin. Acolo unde au sunat Tristele poetului e lat, undulează pe valurile pămîntului marea odă a vieții vegetale, hexametrii și dactilganice ample, creatoare, într-o eră cretoare de umanitate și sub albastrul scut păcii.

...nu nesfîrît de ofense Adela mai adăugă una. E-o catalog, oftă. Ieri în pîlea lui Shaw nu m-au distribuit... Ia fi atrase atenția că ea, în comparație cu mîria generală, e bună și generoasă. Li atrase în trecut, cum a-l atrage cuiva atenția că cu sîreturile desfăcute sau ciorapii rupți, dar nu mîinte. Cum era o fire chibzuită, transmi- mediat orice gînd sau amintire în con- vînt. Acest fel i se păreau mai ușor de păstrat orat. Octavian, ție țio-o fi foame, mîincă tu, nu mă pe mine... Apă fu ispitită să adauge la jîgnirea rețozor- uerenta sotelui. Nu auzi Octavian? Tu nu mă auzi niciodată... Sotul avea o sarcină îngreată, el trebuia să-i umilintele primite și s-o umilească și el, la

și n-ar mai veni acasă cu mutrele astea... Era con- vins că Adela își apăra cu atîta îndrîjire fidelitatea conjuțială numai că să-i amărăscă lui viața. Da, de, din răutate nu se culcă cu rețozor. Incapacitatea sotelui de a întreprinde ceva prac- tică lua în mod mecanic forma tandreței. De unde și cum apărea cea tresărire de căldă duioșie, Dum- nezu știe, el habar n-avea... De altfel, de multe ori, Octavian se trezea trăind cu intensitate un senti- ment la care nici în vis nu se gîndise... Resemnat, și fîrlit, nu-i rămînea decît să la lucrurile așa cum sint, nu vedea nici un rost să se împotrivescă. Cu timpul taina se dezvăluă, zîmbetul acela sfios care-l apărea în colțul gurii nu-4 apartinea, era în întregime rodul combinațiilor Adelei, ea îl silise să zîmbească în acest fel. Cînd îl elina ambîlțile rînțite sau o desconsidera fîrlit, Octavian nu făcea decît să restituie sentimente care de drept apar- țineau sotelii. El îndeplinea în tot acest joc doar o treabă mecanică și nu prea înțelegea de ce Adela îl chinuie alfa pentru niște fleacuri. — Ai treizeci de ani și n-ai jucat încă un Shakes- peare, ofta Octavian executînd conștiințos comanda pe care o primise. Uitînd că această compasiune era în întregime opera ei, Adela o aștepta cu febrilă încordare, o compara imediat cu cea de ieri, apoi se remem- ba și-o orînduia lîngă celelalte dovezi de compasiune. — Și ce vină am eu, Octavian?... În institut eram socotită marea speranță, toți mă apreciau... Tu m-ai văzut în Goldoni... După această compasiune smulșă cu atîta greutate, Adela, din nevoia de mai multă certitudine, comanda o jîgnire. Octavian nu-l înde- plinea dorința cu inima ușoară. Se hotăra greu s-o jîgnească. În această operație avea impresia că el pierde și soția cîștigă. — Și la tine Adela există prea multă înconștiență cîteodată. Fără o bogată cultură, un actor... Incul- tura duce la diletanțism... De cite ori o umilea, îl era ciudă pe sine însuși: larași i-am făcut pe plac. — Ai dreptate Octavian... Sint neserios...

...nare, dorința lui de exigență morală e gata să nască un animal de pradă, la fel de credincios și de puternic. Sentimentul acestei ciudăți și inexplicabile paternității îl bucura sincer, de cînd voia Octavian să aibă și el un copil... Se petrecu un lucru îngrozitor, la care, la drept vorbind, Octavian se aștepta. Ce spectacol sălbatic și magnific! Animalul de pradă, născut din nevoia lui Octavian de autoperfecționare, sîștia în liniște și cruzime animalul de pradă născut din jîgnirile adunate de atîta amar de vreme în sufletul Adelei. Adela nu înțelegea unde anume greșise dar își dădea seama că pierzînd jîgnirile, pierduse bătălia. Hăituită și înfricoșată, neștiind unde să se ascundă, pînă la urmă Adela se refugia în dragostea umilă și devotată față de sot. Adela n-avea ce alege, altă escuzătoare nici nu exista. Își respecta sotul și se făcea mică de frică. De data aceasta scenale victoriei erau de partea lui Octavian. Îndată ce se făcea comod, Octavian începea să povestească ce anume l-a mai scribit în ziua aceea. De fapt, semnalele indignării se auzeau încă de cînd își agăța pălăria în culer. — Creținii. Adela, devenită prin forța împrejurărilor sincera admiratoare a exigențelor sotelui, îl ajută să se facă comod, căușind cu înfrigurare binecuvîntații și întru totul meritații papuci de casă. Cu cit găsea mai repede papuci, cu atît Octavian i se părea mai bun și mai generos. Acolo, chircit sub pat, mai avea puterea să-și compare destinul cu cel al ferici- ței Magdalene, soția și mai fericitului Bach. Ieșind de sub pat cu destinaul estel comperat în întindea papucii cu nemărginită recunoștință. De fapt, Octavian intula că, acolo sub pat, Adela punea ceva la cale, dar îi era greu să ghicească întotdeauna ce anume. De cite ori apărea la supra- fața cu papucii în mînă, o urmărea cu atenția în- cordată dar fără succes, căci Adela neștia exact ce anume făcuse acolo, dacă își lăudase sau ble- stemase sotul, își lua, pentru orice eventualitate, măsuri de prevedere. De fapt Adelei îi era frică de orice gînd rău în legătură cu Octavian. Ade- vărul era că numai admirîndu-l și iubindu-l și sotul se simțea în siguranță, fidelitatea față de Octavian rămăsese singurul ei adăpost. În asemenea circum- stanțe ipocrizia era totuna cu sfîrșitul, ipocrizia ar fi lipsit-o pe Adela de singurul ei rezim. Superioritatea morală a lui Octavian era atît de mare încît uneori bănuia că Adela își compara soarta cu cea a Magdalenei Bach. Presupunul gest

...Dar acest devotament obligatoriu nu era lipsit totuși de o anumă dedicăție și farmec. Deși terori- zată, Adela simțea nevoia să participe la înrobirea ei, să nu lase totul pe seama sotelui, să mai adauge al puțin „inefabil feminin”. Femeia din creștet pînă în tălpi, ea își apăsese legile universului imaginîndu- du-și mutrele luate de gloriosii bărbați în clipa în care le descoperiseră. Era ferm convinsă că Newton trebuie să fi arătat grozav de simpatic în clipa în care descoperise legea gravitației, îl vedea pe Na- poleon lîundu-se cu mîinile de cap după bătălia de la Waterloo. Ce mutră o fi făcut atunci corsica- nul... Bineînțeles, nici sotul nu scăpa acestui criteriu feminin... Doamnă, de cită gingășie sint în stare la situația mea — se arăta Adela sincer umilită și în- cîntată. Cînd Octavian se crispa de atîta mediocri- tate, făcea gropițe în obraji. Asta o mai făcea să uite de starea mizerabilă în care se zbătea. De aceea, vrînd să și-l răfelească în ceea să-și mai ma- nifeste încă o dată averșunea și dezaprobarea; fle- tat în conduita lui morală, Octavian făcea din nou gropițe în obraji. Adela se amuza cu adevărat. — Octavian, ești fermecător... Octavian nu se indigna în sensul obișnuit, de fapt își muta principiile dintr-un loc în altul, mare nemulțumit de locul stabilit cu o zi înainte. — Teribil m-a înfuriat Ștefan, dar cum e posibil, spune și tu Adela, cum e posibil? E atît de talentat, i-ai văzut expoziția, se prositucează. Talentul implică, nu-i așa, o anumă responsabilitate... Dezbaterea morală dintre fragila Adela și diabo- licul Octavian semăna cu exercițiile unui dans suplu și agreabil. Sotul punea în discuție tema, Adela îi dădea greutate și franchețe printr-un sincer: „idiotule”, Octavian prelua inactivă, o nu- anta, i-o întindea iarăși înfricoșatei și grațioasei Adela, Adela i-o înapoia după o secundă, învîr- rată de o nouă înjurătură și așa mai departe pînă ce adevărul triumfa. Regulele jocului impunau o anumă participare, dar Adela nu se mișca decît la comanda și în limita perimetrului stabilit de Octa- vian. La sfîrșitul discuției, docilă, Adela înapoia so- tului unul cite unul toate principiile pe care le fo- losea. Rămînea iarăși așa cum și-o dorea Octavian, îndrăgostită și înfricoșată. Discuțiile pe teme etice atît de sistematic repe- tate începuseră să capete forme și cadre fixe de manifestare. Pornirile etice ale sotelui se petreceau de obicei în camera sotelii, acolo era mai intim și mai comod. În conștiința femeii domnea o atît de mare neorînduială încît ea se pregătea pentru e- venturile etice ale sotelui la fel ca și pentru cele erotice, se îmbrășa, se parfuma cu levănțică, căuta o muzică languroasă, făcea lampa mai mică. Cînd- dată senzația, de cite ori făcea lampa mai mică o apuca sila de atîta impostură; era un sentiment vechi, uitat aproape, pe care excitația erotică reușe- șe să-l conserve. Dacă în timp ce-și deslăcea ju- ponul împlîna o greutate nebanuită — medio- critatea — de atîtea ori lovită, își mai primea încă o dată răspleta. — Cine a spus că obișnuința e rațiunea celor prosti? Voltaire mi se pare... Cînd în indignarea ei picura și puțină înfor- mație culturală se topea de plăcere, își dădea seama că Octavian e totuși singurul bărbat alături de care se simțea bine în pat. În timp ce se dezbrăca și gîndea în acest fel, ve- dea cum Octavian, puțin iritat dar și cu o anumă blîndețe față de trecătoarea ei slăbiciune, îi con- trola sistematic conștiința. Atunci Adela își dădea seama că această idee aparține de drept sotelui și nu ei. Da, da, de ce să-ți treacă prin cap idei care aparțin altora? Sigur pe iubirea femeii, Octa- vian aștepta în liniște ca ea să-i înapoieze surzî- zînd și de bunăvoie tot ceea ce gîndise. — Spune-mi, Octavian, că obișnuința e rațiunea celor prosti. În sufletul lui adînc, Octavian îngropa cu grijă această frază de spirit, alături de alte numeroase fraze de spirit. Vara se indignau pe verandă. Mirosul de lei rău- plîndea un parfum îmbătător, sotul intr-o cămașă albă cu gulerul răsîrînt, protesta, ea, îmbrăcată în ceva subtil, îi dădea dreptate, sorbeau un pahar de viș rece, de la gheață, din cameră ajungea pînă la ei dezmiardarea unei nostalgii italiene, era plăcut. Adeseori soneria îl întrerupea pe Octavian tocmai cînd avea mai multă dreptate, dar nu se supra- nă nici el, nici ea. Mai veneau uneori prieteni de-al casei, se indignau și ei, birfeau, protestau, ironizau, beau, luau și-o gustare, era foarte plăcut. De data aceasta se indignaseră în camera soțu- lui. După ce blestemaseră împreună impostura, Adela ieși afară pe verandă, să se puțin aer. Îi plăcea să-și dea dreptate sotelui și în lipsă. Această nouă dovadă de fidelitate se adăuga peste celelalte dovezi, dar parcă nu mai încăpea, se su- foca. Doamnă, Dumnezeu, ce mă fac cu atîtea dovezi de credință veșnică? Unde vor încăpea toate acestea? Ce-am să fac cu atîta iubire? Obosită, se așeza pe geonzon, se să odihnească... Prea multă fidelitate, unde să tot pun atîta fide- litate? Octavian ar trebui să se sature o dată, știe doar că-l iubesc ca o neburună... Ce mai vrea de la mine? Această stare de ușoară indolizabilitate fizică o ajută să înțeleagă mai exact ce anume se petre- cea între ea și Octavian. Octavian avusese ca în- totdeauna dreptate, dar nu mai fusese bărbatul viril de întotdeauna. Astelne? Nu-l era clar dacă discu- tase sau se culcase cu Octavian, dar îi era clar că nu se mai dovedise bărbatul viril care fusese. ...Mă înșelă, mă umilește, își cheliuștea energia cu atîta femeie — ajunse femeia cu un efort supra- omenesc logica din urmă. Doamnă, Dumnezeu, mă înșelă, mă lovește în orgoliul meu de solie... Doamnă, ce bine... Îi era sincer recunoștință pen- tru această trădare, infernală încredere se sfîrșise, infernală încredere care o terorizase și îi paralizi- zase personalitatea. Mult așteptata infidelitate a sotelui era singurul lucru bun care-l făcuse pen- tru ea. Binecuvîntă gîndurile întunecate care l' im- pinseseră în brațele alfei femeii. Era jîgnită, era salvată... Scăpase, se eliberase, din nou o să fie umilită, desconsiderată, batjocorită, ofensată, într- un cuvînt, o să trăiască. Bune, vesele și gălăgioase — jîgnirile se împolăseră în sufletul Adelei, învî- luind-o într-o nemărginită bucurie. De pe verandă îl privea cum doarme adînc, ca un prunc. Aproape că-l devenise iarăși drag și apropiat. — Mă înșel — murmură fericită femeia. Tu mă înșeli, Octavian... Buimac de somn, Octavian căușă îngrijorat prin- tre atîtea principii adunate — principiul salvator. Or tocmai de un asemenea principiu nu reușise încă să facă rost. Adunase atîtea principii și tot- mai pe principiul salvator nu reușise să pună mîna. — Ești urît, te-ai uitat în oglindă? — Da, Octavian, sint urîtă, așa e cum spui tu, Adela înhala recunoștință ofensa bărbatului. De acum înainte semnele victoriei se arătau de partea femeii: pentru Octavian începea o perioadă dintre cele mai grele. Animalul acela de pradă — născut din jîgnirile Adelei, animalul acela ciudat, pe care-l credea mort pentru totdeauna — sedea în fața lui, sălbatic și demn, gata să-l sfîșie la cea mai plăpîndă împotrî- vire.

VARA, PE VERANDĂ

— nuvelă de TEODOR MAZILU —

...lui, cînd umanitatea nu se arăta prea crudă. Nu trebuia să te trezești decumpanit Octavian — tracu să le faci pe toate? Iară din glasul nefericitei ființe se strecura ca rpe pînă-n bucătărie, încolindundu-l și sulof- l. Te-am prins iubituie, nu-mi mai scapi. Acum nevrînd, o să tremuri pentru soarta mea, își a inversunată Adela. Din fotoliu, femeia îl bună și liniștită, ca și cum nu ea trimisese în acel animal de pradă, ca și cum suferința ar fi fost independentă de ea. Se pliclisise de roluri episodice — blestemate glume cu ac- care duce tăva — se înfrăcise tot așteptînd omele ei să apară, măcar o dată, pe genericul film, se îmboînăvise tot așteptînd o călătorie adîi în străinătate, și energia sfîrșită de atîtea ang repetate umilinte se preschimbă cu timpul în animal de pradă. Adeseori Adela îl dădea ul în lume, să amintească tuturor marile ei eliri, voia ca jîgnirile ei să fie mereu prezente amoria umanității; se înfuria cînd cineva uită de multă vreme nu mai jucase un rol prin-

...neau sotelii. El îndeplinea în tot acest joc doar o treabă mecanică și nu prea înțelegea de ce Adela îl chinuie alfa pentru niște fleacuri. — Ai treizeci de ani și n-ai jucat încă un Shakes- peare, ofta Octavian executînd conștiințos comanda pe care o primise. Uitînd că această compasiune era în întregime opera ei, Adela o aștepta cu febrilă încordare, o compara imediat cu cea de ieri, apoi se remem- ba și-o orînduia lîngă celelalte dovezi de compasiune. — Și ce vină am eu, Octavian?... În institut eram socotită marea speranță, toți mă apreciau... Tu m-ai văzut în Goldoni... După această compasiune smulșă cu atîta greutate, Adela, din nevoia de mai multă certitudine, comanda o jîgnire. Octavian nu-l înde- plinea dorința cu inima ușoară. Se hotăra greu s-o jîgnească. În această operație avea impresia că el pierde și soția cîștigă. — Și la tine Adela există prea multă înconștiență cîteodată. Fără o bogată cultură, un actor... Incul- tura duce la diletanțism... De cite ori o umilea, îl era ciudă pe sine însuși: larași i-am făcut pe plac. — Ai dreptate Octavian... Sint neserios... Adela primea ofensa aproape cu recunoștință, ca și cum ea ar fi prevestit cine știe ce dreptate mă- reată și vilioare... — Da, da, Octavian, — încerca Adela să-și am- plifice umilinta... Sint o diletanță, e ceva care nu merge. O, și ce frumoasă ar fi putut fi viața... Adevărul era că ofensată, Adela se simțea admirabil. Jîgnirile îi umpleau viața, ierarhizarea suferințelor îi lua mai toată vremea, le mule de colo pînă colo, le analiza și le impropșia, în fiecare clipă avea ce face. Observațiile rătăcioase pe care oamenii le făceau la adresa ei îi dădeau Adelei conștiința de sine, cu gîndul la acele nedrepte jîg- niri cunoștea stări de adevă- rat extaz. Nu mai avea ne- voie de nimic, dacă ar fi fost după ea ar fi renunțat și la viața sexuală. Răstîgnită între două nedreptăți, adormea im-ediat. Cînd în singurătatea cea mai depîlmă trecea în revistă toate ofensele pe care reușise să le acapareze, ele nici nu mai erau ceea ce numim în mod comun ofense, afronturi, ci o amintire plăcută, la fel de încîntătoare ca amintirea unei croazieră pe Mediterană, sau a unei călătorii de nunță la Paris. Cînd ieșea în lume și-și purta iarăși crucea, airon- turile își recăpătau sensul lor înliță, croaziera pe Mediter- ana devenea din nou totul principal luat pe nedrept to- cam în preajma premierei și dat de către un rețozor impos- tor unei acțrile fără talent și fără caracter. De cite ori cineva îi spu- ne că vocea ei are un sunet de lemn, parcă se îngrășă — își spunea sotul, îngrozit de capacitatea femeii de a sîrînge mereu tot felul de umilinte și jîgniri. El era convins că Adela nu suferă degeaba, adu- na jîgnirile într-un scop anu- me, urmărea ceva, punea ceva la cale. Femeia simțea că Octavian o suspectează; de altfel era convinsă că mulți oameni o urmăreau și-o invidiau în as- cuns. Era însă hotărîtă să păstreze tot ceea ce adunase cu atîta trudă: în definitiv, fiecare trăiește cum îl tale capul. Cu timpul, Adela devenise un cerber abil și vigilenț al propriei sale conștiințe. Acum știa cu exactitate ce anume să lase să intre și ce anume să oprească. Cînd Octavian, din cine știe ce motive, fie ele dezinteresate, spontane, nutrea față de ea un sentiment de reală simpatie, Adela se împotriva, nu-l lăsa să pătrun- dă în conștiința ei, n-avea încredere decît în sentimentele impuse și comandate de ea. Presimțind ceva urit în actual de refuz al Adelei, sotul se îndrîjia și încerca să adora- mă vigilența femeii, obligînd-o să-i primească expresia de sim- patie, să se bucure de ea. Cu ajutorul aceluia gînd care-l aparținea în întregime, și pe care-l împingea aproape cu forța în conștiința femeii, Octa- vian nădăjduia să-și spioneze soția, silind-o să îngreș- treze dragostea pe care l-o purta. Spionul ascuns într-un gest de căldă atfec- țione — îl aducea informa- ții germane: Adela se pre- gătea să-l înăbușe personali- tatea Surd și înfrîncat, în- tre cel doi soți se ducea o luptă pe viață și pe moarte. Cîteodată spionul se întorcea acasă cu mina goală, asta în- semna că Adela, printr-un mare efort, reușise să-l anihileze și să-l facă înșelabil. Bineîn- țeles, și Octavian devenise circumspect cu momentele în care Adela îl privea drept în ochi, clipete tandre și efuzi- onale sufletului se dovediseră a fi nu numai cele mai plăcute, dar și cele mai primejioase. Odată, cînd Octavian își îm- brășșese sotelia pierdut într-o

...are în viziunea lui. Sustin că eu nu trec rampa. Mă auzi, Octavian? Cu fiecare lovitură pe care i-o dădea soarta, Ade- la devenea mai puternică. Își domina și-și stăpînea sotul. Octavian observă cu umiră că în bucătărie nu se poate indigna cum trebuie. Cu făruria de supă în mînă ajunse pînă în mijlocul camerei și acolo se opri brusca, ca și cum ar fi intuit atunci, într-o fractiune de secundă, încă un mobil al meschinăriei umane. — E revoltător, Adela, auzi, viziunea modernă. Vorbe goale. Făruria îl împiedică să-și ducă mîna pînă la capul, de aceea o așează pe birou, alături de foto- grafiile care o înfățișau pe Adela jucînd pe scena

Desene de MIHAI SANZIANU

...institutiului în Shaw și Goldoni. Octavian puse far- furia pe birou cu atîta grijă și într-un asemenea mod încît, printr-o putere magică, devenise și ea o mărturie a talentului sotelii și un teribil rap de acuzare. — E revoltător, Octavian... Dacă și știi ce mutră avea rețozor cînd mi-a spus că nu mai joc. N-a vrut să-mi dea nici dublură. Sustine că nu mai intru în viziunea lui... După ce-și vărsă năduful, Adela își ascune ta- dignarea într-un ungher anume, vrînd să o păstreze intactă, s-o mai folosească și cu alt prilej, să știe oricînd de unde s-o ia, cînd o să aibă trebuință. În sufletul Adelei, jîgnirile se adunau amenințor una după alta, dar, spre cinstea ei, ținea o ordine exemplară în această sumbră împărăție. Riguroso ierarhizate și catalogate, de cite ori avea nevoie de-o nemulțumire o găsea imediat. Adela învășase să-și împropșeze jîgnirile, o jîgnire de acum citiva ani arăta pe fața ei sensibilă și economică ca nou- noută. Octavian se pliclisise tot justificîndu-l Adelei de- zastroasele și nemeritatele ei în succese deși, la drept vorbind, nu de plicteală era vorba în primul rînd, ci de ceva mult mai grav, avea convingerea că procedînd cu atîta criminală slăbiciune își săpa mormîntul cu proprie lui mînă... Nu degeaba se vaia femeia asta, cine știe ce mirșavie urmărește. Din pricina Adelei și a vesnicilor ei nemul- tûiri, Octavian nu reușea să-și pună în practică planul lui de autoperfecționare. La începutul dă- niciile sperase să zboare spre mari înălțimi morale, iar Adela să-i urmărească evoluția cu admirație, dîndu-i în cel mai fericit caz replica, toată de fericie. Ce s-a ales din toate aceste planuri fru- moase? Nimic... Asta nu se poate numi viață... Octavian nu-l ceruse Adelei decît o fidelitate oarbă și în loc de asta ea-l făcuse martorul eșecur- ori ei artistice. Avea și el, slavă Domnului, atîtea principii, dar cum și le manifeste cînd Adela se vîlcărea de dimineață pînă seara, cînd ea îl rezer- vase rolul unui partener mecanic, slugă a planurii- lor ei diavolești? Cînd lipsea pentru mai multă vreme, Adela își lăsa nemulțumirile în grija aceluia animal ciudat. Animalul acela îngrozitor, văzut și nevăzut, real și ireal în același timp, seșea într-un colț al ca- merei și-l supraveghea încontinuu. Cum se gîndea la planurile lui de autoperfecționare, cum animalul mirșia amenințător, gata să-l sfîșie... Animalul i se părea și nu l se părea cunoscut, dar deși n-avea nici o trăsătură comună, semăna perfect cu Adela. De unde venea această senzație de perfectă asemă- nare nu se putea ști. Cîteodată vedea era apa- tică, cu gîndul alurea, nu-l mai urmărea cu atîta încordare, atunci Octavian simțea cum Adela o înlocuiea față de propria ei sinceritate, cum, din mo- tive neînțelese, se trăda pe ea însăși. Mirat și încîntat în același timp, Octavian simți într-o bună zi că și nevoia lui de autoperfecțio-

...ei femeii nici măcar nu-l măgulea. I se părea că femeia îi e datoare o asemenea comparație. Tot ce se înîmplă în jurul lui, de la accidentele de tram- vai, pînă la recunoștința Adelei, nu făceau decît să-i consolideze edificiul etic, să mai adauge încă ceva la baza lui, și așa destul de tralnic. Era de data asta rîndul Adelei să se îngrozească și să se întrepra ce urmăreste sotul adunînd atîtea principii. Edificiul moral se dovedise nesățios pre- cum gîtlejul unui gurmănd. Octavian îngheța și digera mereu tot felul de dogme și aforisme și nu se declara niciodată sătul. Aceste principii se do- vediseră la un moment dat mai multe decît erau omul trebuință în scurta lui trecere sub soare. Cu toate acestea Octavian nu arunca nimic — orice prin- cipiul o dată captat devenea și valabil în același timp. Cu cit sotul devenea mai moral cu atît Adela se simțea mai plăpîndă, gata să-și dea sfîrșitul. Lipsită de ajutorul jîgnirilor, bietele femei îi era greu să se orienteze și să le o hotărîre. Simțea cum zi de zi Octavian pătrunde în conștiința ei, prădînd-o de tot ce găsea acolo, lăsîndu-i neatinsă numai fidelitatea față de el. Cînd în suflet îl mîjea un zîmbet, ob- serve cu umiră cum, fără să mai aibă timp să se dezmeticească, acel zîmbet apărea brusc pe fața lo- comă și glorioasă a sotelui. Nefericită Adela îi e-a teamă ce nu cumva sotul, confundînd-o sau rîdî- cînd-o la rangul de principiu, să n-o înghită cu de- săvîrșire. Acum, după cele petrecute, totul era cu puțință. Cînd talentul nu-l era batjocorit și desconsiderat, viața i se părea Adelei searbădă, oprită în loc — fără nici o posibilitate de continuitate. Se simțea fără vîlgă, dezorientată, incapabilă să se bucure de ceva, incapabilă să mai stabilească reletii normale cu oamenii, totul căpăta un gust fad. Ea comunicase cu oamenii prin intermediul ofenselor. Pentru ea, de pildă, exista numai „cretinul de farmacist”, far- macistul pur și simplu nu însemna nimic pentru Adela, era pentru ea o realitate abstractă, care nu-l spunea nimic. Dispărînd ofensele dispăruse și a- ceastă solidă punte de legătură, oamenii îi apăreau ca niște fantome lipsite de viață. Se gîndea cu nostalgia la vremurile cînd rețozor declarase că prezența ei într-un spectacol însemnau o catastrofă sigură. Jîgnirile o înșură în viață, ele erau ferice- rime, răspleta și bucuria ei. Nici măcar eprecliri delecte nu mai era capabilă să facă, un spectacol dacă nu era lamentabil, nu exista pentru Adela. Sotul ei, printr-o viclenie de geniu, îi dăduse încre- derea în ea, dar această încredere îi era cu desă- vîrșire străină și vrăjmasă, această încredere era alaltă sotelui și dușmana ei. Adela avea nevoie de repulșia colegilor și plictescile rețozorului. Acor- dîndu-i încredere, Octavian o dezrădăcinase și o gonise din lumea certitudinilor ei, o dusesse într-o țară străină, unde ea nu știa nici să vorbească, nici să umble. He capătul acestei încrederi simțea cu o mare acuitate răsufierea de gheață a morții.

URSULA SCHIOPU • CUNOSC TOATE CĂRĂRILE

Cunosc toate cărările
Acestui pămînt,
Le-am bătut în lung și în lat
De la un fîrm de viață la celălalt.
Atîta ploaie mi-a răscolit pletele
Că-mi miros a timp,
Atîta veghe mi-a albit somnul
Că miros a zori de zi,
Atîta sete am strîns prin vreme
Că miros a arșiță,
Atîtea zile-am rătăcit peste cîmpuri
Că miros a grîu și otavă,
Atîta soare m-a bătut peste creștet
Că mi-e inima zare
Sub care foșnește lumea întreagă
Imensă și calmă,
Foșnește și cîntă,
Veac după veac.

NOTRE-DAME

Dantela-n piatră ascunde balade de truveri
Cînd orga cheamă-n înmuri ungherele solemne,
Cherubi vicleni, madone cu ochi scinteițori
Clîpesc mărunț din gene întoarse-n alte semne.

Au fost poate demult legende sacrosante,
Piatra păstrează-un spasim ingenușchiat și trist,
Dar din greșeală dalia fierbinte-a scos din marmuri
Mult zîmbet laic, taină, ispită și mult vis.

Paris 1966

PRIN CADENȚA PLOII

Bulevardele și timpul s-au lichiefiat
Prin cadența ploii, parc-anare,
Ce-mi întorceam cu ochii plini de stînci
Fără de rețuș, fără de culoare.

Ehei, trecători cu umbrelă,
Orașul s-a trezit din reverie,
Aștepta o ploaie ca aceasta
Să se spele de ipohondrie.

E VREMEA CERBILOR

Nu-mi amintesc prea bine
De anotimpurile îndepărtate, adînci,
Cînd vînam cerbii sălbateci pîndîndu-i
Și ne întorceam cu ochii plini de stînci
Și tau mînte doar că veneam
Să stau lîngă tine de strașă
Sub cleștarele aprinse-ale nopții...
Iar cînd se zăreau fumuri, primejdii,
M-ai învățat să pun otravă-n stînci
Să dau foc la miriști și fin
Și prin cocteaua de seară
Porneam tăcuți înspre munți.
Cerbii cu coarne înfipte-n văduh
Prindeau în vîrf cite o stea jucăușă...
Cădeau meteori, meteori și lăcuste
De-a Adela, răsînd, sudori și cenușă...

Nu-mi amintesc unde mergeau cerbii cei mari
Cu stele în coarne
Dar știu, cam îngropat, pe aici, peste tot
Comorile mele și frații,
Ogînzile nopților calde de-atunci,
Cenușa fierbinte și munții înalții...

TRIPITIC APOLLONIAN

1. Artă greacă preclasică: APOLLON — 470-460 î.e.n. — (Muzeul din Olympia); 2. Artă etruscă arhaică: APOLLON — sec. VII î.e.n. — (Muzeul din Boston); 3. Artă romană arhaică: APOLLON — sec. VI î.e.n. — (Sanctuarul de la Veii). Din „Măzuleț Imaginar al sculpturii mondiale” de André Malraux, N.R.F., „Pléiade”.

ZÎMBETUL ELLADEI

de IOAN GRIGORESCU

La început a fost zîmbetul.

Cînd zeii de piatră ai Nilului gonîți din nisipurile Saharei au traversat Mediterana pentru a se adăposti în căsuța palmei întinsă de Ellada spre albastrul Egei, în popasul pe stîncile pluseve ale Greciei sau pe promontoriul Aticeii, la Cap Sounion, au pierdut ceva din austeritatea lor mistică.

În schimb, au învîtat să zîmbească.

Primul gest născut din conștientizarea majestozității lor rigide cu sufletul exuberant al străvechilor eleni a fost sursul. Un suris enigmatic, dar un suris care însemna și umaniza privirea umilită de revelația tainei supreme pe care și azi o mai păstrează ochii migdalai ai primilor zeii antici.

Ce tulburător lucru s-a învețit chipul din chipul după sacerdotiale canoane milenare să zîmbească! Și apoi, omul de piatră întepenit în postura lui rez, supraomenească, să facă un pas înainte. Primul pas spre viață. Prima mișcare. Sobri, coplesit de încremenirea lor mută inspirată de moarte, goi, cu sufletul pe palme ca și o înfățișare a judecării de apoi, zeii Egiptului antic au devenit pe pămîntul Elladei — oameni.

Așa am întâlnit în muzele Greciei faimoșii „Kiburos” — giganticele statui funerare puse pe locurile de veci ale unor muritori ce au trăit acum năi de ani și au lăsat în urma lor doar aceste plasmuri de piatră ale primului zîmbet.

Excavațiile cu colți de oțel deverzesc colina sacră a Eleusisului. Lîngă piramidele vegetale ale chiparșilor se înalță într-un nor de praf stîrnit fără încreta hornurile fumegătoare ale unei fabrici de ciment. Colina sfîntă a deschis spre autostrada care străbate Atica o ramă de calcar. Cîni de fier-gălbui mușcat pieptii și carnea de roșă gălbui stîngerea la ficare crepuscul. Autostrada cu benzile ei de asfalt corectează sinuozitățile Căii Sacre a atenienilor porniți cu două mii cinci sute de ani în pelerinajul de inițiere în „misterele” Eleusisului.

Călcăm cu pietate pulbera din drumul căi în țărna acestui loc de la periferia Atenei se înalță cîndva cea mai veche academie a Greciei antice — Școala lui Platon. Un templu închinat Atenei sfînta loc. Marele filozof a sădit cu mîna lui doispereze puiții de mîștin crescuți din simbul pomului sacru plantat de zeita Atena pe Acropole.

Uleul acestor măslini are oferit ca trofeu invingătorilor la intrerulice Panatene. Un sanctuar închinat lui Prometheus păstra făcerea veșnică de la care își apringeau forțele victorioase pelerini veniți la sărbătorile zeitei. Într-o această două temple transformate de urgență în templu și a cuceritorilor în pulberă, Platon își ținea cele trei gimnazii în care își instruia discipolii. Filozoful avea o mică proprietate undeva în vecinătate — loc de întâlnire a sofistilor, cu grădina răcoasă închinată celor două muzee și cu izvor de apă limpede în preajma căruia, simîndu-și sfîrșitul apropiat, înțeleptul a cerut să fie înmormîntat. Acolo Șneupic, succesorul lui Platon, ajutat de discipolii, a încredințat pămîntului grec trupul nensuflit în care nepotolul spirit al înțeleptului se stînsese.

Călcăm cu pietate pămîntul acesta, căci în țărna lui s-au topit ființa și cugețul marilor înțelepți.

Dincolo de Daphniia facem peste o mie de pași pe vechia Cale Sacră hătînată cu marmură de Pentelion și păstrată peste milenii aproape intactă. La capătul orizontului se deslîșuie golful Eleusis între brațele cărăuș, ca o ghiulea de granit, se înalță insula Salamina.

Eleusis a fost secole întregi rivalul Atenei. Inamicii dintre Erechida și Eumolpos, stîrnită de patimile legate de stăpînirea Aticeii, este simbolizat de cartea zeitei Atena cu Poseidon. Totuși, după Acropole, Eleusis rămîne al doilea oraș sacru al atenienilor. Sanctitatea locului e dată de credința

că aici a fost gîndită de regele Keleos zeita Demetra coborîtă din Olimp în căutarea fiicei ei Persephone, care fusese răpită de Pluton — zeul infernului. În semn de recunoștință pentru ospitalitatea eleusisului, zeita mamei i-ar fi încredințat lui Triptolemos, fiul lui Keleos, primul bob de grâu cu care a cecstă să zîmbească pămîntul.

Calea Sacră în sfîrșit la intrarea în sanctuarul Tainelor, în fața Telesterionului — sala unde se făcea inițierea atenienilor în „misterele” Eleusisului. Păstrat sub amintirea unei cumplite anateme, secretul Demetrei nu putea fi dezvăluit dect celor inițiați. Sensul acestei taine constă în alternanța dintre patimile și triumful zeitei, sentimente opuse stîrnite de răpirea Persephonei care, în fiecare an, timp de șase luni, era înmînată în infern, pentru a reveni pe pămînt în următorul semestru. E marele mister al succedării anotimpurilor reci cu cele calde, moartea vegetației care renouă o dată cu venirea primăverii. „Misterele” Eleusisului, atît de profunde prin doctrina morală și cosmogonică pe care le conțineau, cu ambele referințe asupra raporturilor dintre soarta omului și fenomenele naturii, dintre viață și moarte, dețineau în titlul lor cheia speranței și a fericirii.

„Feriei este muritoral — glăsuiește imnul homerian închinat Demetrei — care a putut contempla aceste grandioase spectacole. Dar cel ce n-a fost inițiat și deapăruț lipsit de fericire, plîngînd se morțuiește în colibă în simbură adîncii.”

În fiecare toamnă, la sfîrșitul lui septembrie și începutul lui octombrie, cînd Demetra simțea că se apropie momentul fatidic al răpirii Persephonei, timp de zece zile Eleusisul își deschidea porțile templor înainte pelerinilor veniți pentru tainele inițierii. Sărbătorile sacre începeau cu reprezentarea unei drame inspirată din legenda Persephonei și din amintirea lui Zeus cu Demetra. Se presupune că, printre inginerii oasă montare în care coral atîc își depășea postura sa statică, pelerinilor le erau demonstrate tribulațiile sufletului omeneș în cercurile infernului, arătîndu-le de către precții marilor zeite căle și putina de a se mulțumi din lumea întunecată. Hierogami, cu turtă în mîna, urma de pelerinii, dezvăluia topografia iadului arătîndu-le celor veniți la inițiere obstacolele și monstruții din imperiul subpămîntean și încredințîndu-le formula sacră care să-i facă intensivi și să le deslîșidă calea spre splendidele etapii Elisee.

Întregul proces al inițierii, desfășurat după dogme străvechi, sub o fastuoasă montare, cuprindea ritualuri de înspăimîntătoare frumusețe. Drumul efebilor pe Calea Sacră spre Eleusis, la lumina torțelor, strămîntarea obiectelor hieratice ascuse sub voaluri, adunarea pelerinilor la porțile cetății, trîeră și zigzongarea celor interzicți, bătute sacre, sacrificiile pe altarele de marmură, adevăratele statuii lui Iaxilos, noaptea, inițierea și veghea în templul Telesterion, purificarea și întoarcerea la Atena, toate aceste momente ale unei strălucite decăde făceau din sărbătorile Eleusisului cu finalitatea lor — pîntrunderea omului în tainele naturii, și cultul plîmii simbolizat prin sfîntul bob de grâu — cele mai subline „mistere” ale anticității.

Bobul de grâu aruncat în pămîntul mînos al Thesaliei a adus pe masa grecilor zîmbetul rumen al plîmii. Într-o duminică poposim la Halki, lîngă Larissa, unde, în centrul satului, ne înfrîntăm vreo sută de țărni. Există lîngă Brașov un sat cu numele Halki și cînd îl transmitem țărnilor greci salutăm prietenilor lor din România, și îndosebi al celor din românescul Halki, surpriza este atît de mare în-

Nu, Grecia nu e o țară străvîtată sub conștiința marelui ei trecut istoric, așa cum s-au grăbit să declare unii sociologi occidentali care nu vedeau dect inerția și acel „dolce far niente” balcanic. Mari rezerve materiale și spirituale așteptă să fie stimulate și, ce e mai pretios în sufletul unui popor, atitudinea activă față de trecutul mînat, încrederea în forțele prezentului și ale viitorului născ sentimente concrete care pot deveni o adevărată forță motrice a unor mari prefaceri.

Grecii formează un popor cult, înțelept, răbdător, surprizător în întroscarea lui plină de înțelepciune, vioi plîna la exuberanță, capabil de visare pînă la limitele fantastice. O revenire într-o țară pe care crezi că ai cunoscut-o și o confruntare a impresiilor în desfășurarea istoriei confirmă sau infirmă păreri, întărește sau face să se clarifice convingerile. Grecia confirmă. Optimism și prietenie. Fața de poporul de dincolo de Dunăre — atitudine frățească nedeterminată de vicisitudinile istoriei, conștiința că în caminul ospitalier de sub arcul Carpaților în trecut revoluționar s-a păstrat vie și a germinat forțe noi flacăra luptei pentru libertatea poporului grec îndelung oprimat. Ceva din simbioza destinelor istorice, din atitudinea față de viață, din setea de libertate și nevoia de lumină și poezie a propriei popoare noastre, care au, parca, aceeași structură temperamentală.

Brațelor deschise le vor răspunde întotdeauna brațe deschise. Durinței de apropiere — apropiere. Viitorului — încrederea reciprocă și optimismul.

Trecutul? Atena Polias nu-și uită poporul. Uneori pare că e a adormit cu secolele, dar niciodată nu uită să se trezească. Unde am cîlit aceste rînduri? Dar oare le-am cîlit undeva, ori le-am gîndit singur? Uneori ne înșusim atît de organic ideile care ne corespund sufleteste înțelegem că ne confundăm gîndurile proprii cu cele de împrumut.

Pînă și spiritul acestei țări au singurat îndelung pe lama itaganelor zeii — atît de omonești înțeleg pînă la lăcașul lor de pe Olimp se poate ajunge în douăsprezece ceasuri de urcuș — fost-au plîngîrîi de venetici, carnea de marmură hănuita, chipurile de mare frumusețe cioplite de Phidias și Praxiteles mutilate, dar sufletul acestui popor n-a putut fi mîedat pînțirî... În anul 480 a.c., în vreme ce înțoreau pe Acropole după un îndelungat exil, s-au trezit în fața unui spectacol terifiant: persii eucerorii masacrașeră hătrîniți cetății lăsați de Varthemon fusesse ars, statuile cioplite cu lăncile și itaganele, stropite pe pămîntul arid, dezmembrate, plîngîrîi, hătrîrîrî. Cînd atenienii au văzut dezastul au început să plîngă. Apoi au adunat statuile moarte, capetele tăiate, brațele smulse, ochii scoși, simii și pînțirîi spintecate și au îngropat în pămînt ca pe niște răposai iubii pe zeii lor de marmură schingiuți și profanăți de păgîni.

În orice caz, trecînd din nou pe lîngă Eleusis la drumul de întoarcere pe străvechile Cale Sacră, înfrîntăm hornurile fumegînde și înțelegem că Grecia contemporană are nevoie de un bob de beton armat care să-i consolideze clauul și visele spre înălțimi.

M-am întrebă adeseori în ce măsură sint grecii coplesii de marelor lor trecut. Am cunoscut popoare care își purtau trecutul mînat ca pe o povară, nerușinat să se smulgă de sub imperiul puterii lui fascistice și să-și realizeze o conștiință a prezentului și o atitudine activă față de viitor. Am vizitat Grecia cu cinci ani în urmă cînd, vreme de treizeci și cinci de zile, iam străbatut satele și orașele clocoțitoare de viață, desi Persephone, sughea fiică a Demetrei, se afla în acel sfîrșit de decembrie și început de ianuarie în împărățiile întunecate subterane ale lui Pluton.

ca într-o oglîndă, grecii au simțit că ochii strămoșilor se misca, buzele de piatră surdă, iar brațele se întind spre ei cerîndu-le sprijin.

Și deodată au înțeles că morții de piatră deshumati după dezonorarea lor ucidere sint semne ale nobilei rasei lor, că inscripțiile pe de străvechile postamente și pedestalelor contin întîrzieri lor de vecimie... Și orice țărăn grec lovind pămîntul cu hîrlul și o face cu pietate, parca ar atinge o rang sau ar mîngia un chip drag, cîci albul marmurei, dezvăluit ca un semn al trecutului strămoșesc, surle din țărîna.

Exhumat de sub vatra unui sat umil, scos la lumină în toată splendoarea lui unică, Delfi rămîne poate cel mai frumos muzeu al lumii. Sub stîpa cenusie a Parnasului, dominînd pădurea de măslini a Amfiseii, strîns între pieptii de roșu cenusie ai unei celebre trecătoare în care sălășluia teribilul „oracol”, Delfi sună ca un cuvînt magic, de întemnițare frumusețe, de atrăgătoare înțelepciune și seducătoare poezie. E în culmea de Apolo, zeul frumuseții masculine și al iubirilor fără număr. E răsunarea destinelor tiranilor, prezicerea în dublu sens a victoriilor ori înfrîngerilor în războaie, începutul crudului sfîrșit al lui Oedip, furia lui Hercule, emoția care face să tresalte pieptii de piatră ai zeitelor la auzul unui nume: Apollo. Comorile strîmne aici erau fabuloase. Plinius număra în lașorul sfînt de sub stîncile renușii ale Parnasului peste trei mii de statui. Lui Nero nu-i mai rămăseseră dect vreo cinci sute. Constantin cel Mare le zeciuia numărul cînd pe cele mai superbe pentru a înfrumuseța capitala imperiului său de pe malurile Bosforului. Noi ne mulțumim cu cîteva, și spre contemplarea lor vin de peste mări și țări, bătînd calea de stîrbuț, de apoi sau de ascet ale lumii, sute de mii de turiști.

Cum au apărut pe fata pămîntului astfel de nestemate, ce anume le explică așezarea în locuri atît de straniu alese, care le erau sensul și logica existenței? M-am întrebă de multe ori de ce necropola lui Agamemnon a apărut în haosul de piatră al Micenei, cine a ridicat fruntea lumii pe stîncile pluseve ale Acropolei, de ce teatrul și templul lui Aesculap s-au clădit în lașorul sfînt de marele căi de acces ale Peloponnesului antic, tocmai la Epidaur, cum spre stearpa Itaca a putut să-și îndrepte timp de douăzeci de ani cele mai curate gînduri Ulise? M-am zis că poate, cu mii de ani în urmă, muntii aceștia golasi, dezolati prin asemănarea lor dezamănită, dogoritori vara ca niște bolovani înșei de foc, reci și austeri iarna, au fost poate încazări de pîduri, au cunoscut acoperîmintul de viață al vegetației, misterele codrilor, povestile pline de taine ale drumurilor întortocheate din trecătorile mustind de viață. De ce oracolul din Delfi și-a căutat loc de sălășuire tocmai aici, unde pasul omului pare mai curînd a oculi potecile, de ce într-un astfel de colț de pămînt amenajat de stîncile suspendate, asta oricînd să se prăvălească omul a găsit nimerit să-și anime lașorul unora dintre cele mai frumoase legende?

Întîi efort căutarea răspunsului. Pădurea de smaragd a Amfiseii, începută de vîrfurile chiparșilor, Golful Corintic cu apele lui limistice, întîlnirea cu spectaculoasele contorsuni teonice ale Parnasului, par capabile a da cel mai comod răspuns: era salbatic, era sublim, era aproape supranatural de frumos, de omonești, de omonești.

Întîi au sălășluit aici Sibilele Egeii. Oracolul era pe atunci pîzit de sarpele Phytton. Apollo a venit aici dinspre mare, sub forma unui delfin. Phyttonul a fost ucis, iar protesele noului oracol, de data aceasta cunoscut sub numele „de la Delfi”, au fost supranumite Phytii. Preții temuii transmiteau muritorilor prezicerea Phytii. Într-o întrebare și pentru a îndupleca măntîlul precotesii căzută în tranșă pelerinii plateau tribul greu templului — precții dădeau răspunsuri cu dublu sens.

Sau strîns aici boagîții inegalabile. Le-au furat generații după generații de furi și tot n-a putut fi furat absolut totul. Cu vreo șaptezeci de ani în urmă etiva arheologii francezi au dat sub vatra vechiului sat suprapus peste anticul Delfi de rămășițele unui tezaur fabulos. Senatul francez a votat atunci aprobarea unor împarționate sume necesare strămutării localnicilor. Noua vatră de cultură descoperită nu aparținea numai Greciei, ci lumii întregi. Și azi, la Micena și Epidaur am întâlnit echipe de arheologi englezi, francezi și americani lucrînd alături de specialiștii greci la depistarea unor necunoscute urme ale trecutului... Revelația a fost uluitoare. Într-o sutelă de coloane fărmate, în mijlocul unui gigantic osuar de marmură al anticității — un om de bronz aproape întreg, nestemate podobață între nestemate, adevărată culme a artei căreia îi recunoscem dreptul de legăan al civilizației: statuia atletului Abies, opera sculpturului Lisip.

Doauzeci și cinci de secole a stat ascuns în țărna scuturată de Petras de pe pieptii săi în urma unui teribil cutremur. Azi efebul cu ochii căprui, cu genele arcuite, cu gura ușor întredeschisă printre buzele căreia la un anumit ceas al zilei lumina soarelui dezvăluie albul dinților, își mîna la fel ca acum douăzeci și cinci de secole căii înbămați la carul său triumfal sub uralele neocentrice ale stațiunului antic. Frumusețea lui acuzabilă, toste frumusețea din jur. Femeile se așază pe treptele de marmură ale rotodinei în care efebul este expus, și își privesc în tăcere. Nu se mai aud exclamări de entuziasm nici în germană, nici în franceză, nici în greacă, nici în engleză. Tăcere. Vorbește arta.

Dar turistul nu tace. Specimen strănuț, zgornotos, vegnic nemulțumit, cînd entuziat, cînd agasat de prea multă frumusețe, acesta creația a secolului nostru eliberat de reveria molomă a diligenței, e zeul contemporanității.

Daș vine de peste ocean, este mai întotdeauna hătrîn. A muncit din răsturi toată viața și acum încearcă să-și restituie cu dolarii strănii la clozap ceva din încreta iremediabilă trecutului. Dacă vine din Germania e doct, folosește comparativ ghidurile și își caută „științific” unghierile de fotografiat sau de filmare. Englezul e pedant, sceptic, modest în pretenții, calcînd la rece ce a rămas pe loc și ce se găsește prin destoinăția națională și vîntul corărin în vasele subsolului ale „Briticului”. Australicul e exuberant, ca un lăin al rasei teutonice. Să nu mai insistăm asupra celorlalti.

Reproduc este întrebări auzite în grupurile unor turiști americani înfrîntii în diferite puncte ale Greciei. Bineînțeles întrebările sint adreseate ghizilor greci:

— Biserica asta bizantină este construită la 600 de ani după, sau înainte de Cristos?

— How much? (Cît costă?)

— Și noi avem un Parthenon la Nash-

ville, dar al nostru e mult mai nou și mai frumos!

— Cît chîntărește statuia asta?

— Voi, grecii, nu știțeti deloc practici. De ce nu țeyarîți o dată acoperișul templului asta?

— How much?

— O, dar noi v-am ajutat... Măcar cu arheologia puteați fi într-un stadiu de rezprății mai avansat...

— Hm! Ce lipsă de fantezie! Nike, Agena, Tytan, Apollo, și boteraz cu numele rachețelor noastre toată anticitatea voastră!

— How much?

Un milion de turiști străini bat în acest an la porțile Atenei. O sută de milioane de dolari din bugetul de stat al Greciei provin din turism. O infrastructură exemplară i-a fost dată turismului grec în ultimii cinci-șase ani. Un

leacul de mîre rafinament, ne explică în biroul său cu aer condiționat psihologia turistului:

„La prima vizită grupul de turiști străini e ca o turmă. El trebuie dus de mîna, îndrumat, explicat, ghidat pretutindeni, ca un orb... Cînd vine a doua oară — și, dacă ai știut să-l cîștigi cu răbdare și inteligență, precis revine — e altceva!”

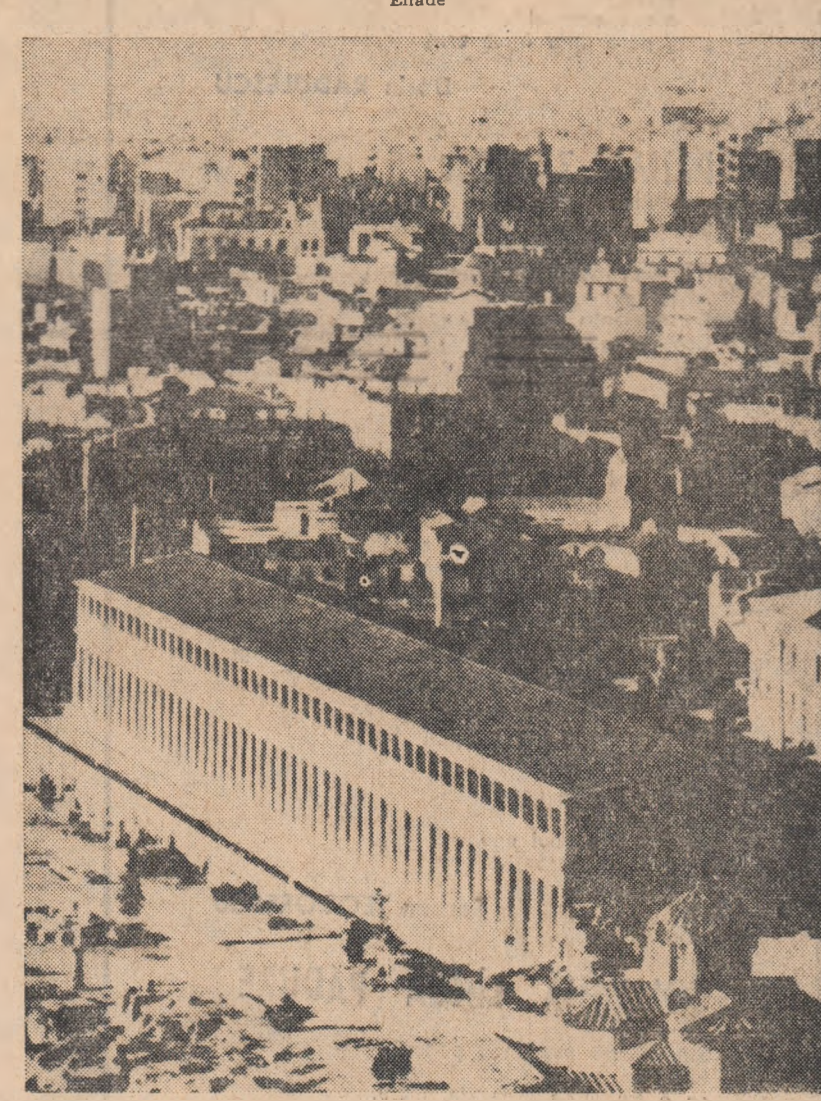
Despre publicitatea turistică:

„Asta nu mîmăncă, ci devorează banii. Cînd e făcut prost, ca orice propagandă inutilă, nu înseamnă numai bani auncuțai pe ferestra, ci chiar o contra-propagandă, care se îndreaptă împotriva celui ce a lansat-o!”

Atena în august e superbă. Dar o prefer pe cea din decembrie. Îmi place Persephone pe pămînt, dar în

De Acropole, printre coloanele dorice ale Propyleelor, se vede fațada Parthenonului (templul Athenei), construit în timpul lui Pericle între anii 448-438 î.e.n. de arhitectul Ictinos și Calicrate, cu concursul lui Phidias care a decrar frizele. Acest imponent edificiu, sîta de istorie dăruită în marmură, evocă genul creator al vechii Ellade

Priveliște a Atenei de astăzi văzută de pe colina Areopagului. În acest oraș-muzeu, construcțiile moderne de beton reliefează mai pregnant liniile suple ale monumentelor anticității. În prim plan, porticul lui Attalia, ridicat în secolul I î.e.n. și restaurat în secolul nouăzeci

substanțial material de propagandă, hoteluri secrete, moteluri, campinguri, tot ce poate atrage, instrui și delecta quadriroletul secolului douăzeci e pus la dispoziția drumetului în lungul unor autostrăzi moderne, în rețeaua orașelor antice sau în vecinătatea marilor monumente ale trecutului. Turismul a devenit astfel o bază foarte importantă pentru economia națională a Greciei. Unii au acuzat țara că își comercializează trecutul. Dar cei mai mulți au înțeles adevăratul sens al turismului în apropierea dintre oameni, în cunoșterea și pretuirea reciprocă.

Președintele Organizației naționale de turism, profesorul Giorgakis, un inte-

gazeta literară

COMITETUL DE REDACȚIE: Tiberiu Uton (redactor șef); Teodor Bals; Al. I. Ghilia; Ion Lăcăreșanu (redactor șef adjuncți); Alexandru Oprea (redactor șef adjuncți); Eugen Simion; Mihai Stoian (secretar de redacție)

Prezentarea artistică: Rada Georgescu
Prezentarea grafică: Octav Minculescu

Imprimat la Întreprinderea poligrafică „Informația”